

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Had- és Rendészettudományi szekció

Tudományos Diákköri Konferencia 2014

Cím: Az erőszakos női bűnözés kriminológiája

Jelige: konfliktushelyzet

Tartalomjegyzék

Bevezetés

1. FEJEZET	5
A TÉMA BEMUTATÁSA	5
I. KUTATÓMUNKA ÉS ANNAK EREDMÉNYEI	6

Tárgyalás

2. FEJEZET	8
A BŰNÖZÉS, MINT TÁRSADALMI TÖMEGJELENSÉG	8
3. FEJEZET	9
AZ ERŐSZAK	9
I. Az erőszakos bűncselekmény tipológiája	10
II. Az erőszak okai.....	11
III. Az erőszakos bűncselekmények megelőzése	11
4. FEJEZET	13
AZ ERŐSZAKOS BŰNÖZÉS	13
5. FEJEZET	14
A NŐI ÉS FÉRFI BŰNÖZÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSA	14
6. FEJEZET	16
A NŐK JOGI HELYZETE A TÖRTÉNELEM SORÁN	16
7. FEJEZET	19
A NŐI BŰNÖZÉS JELENSÉGE ÁLTALÁNOSAN.....	19
I. A női bűnözés jelensége	19
II. A női kriminalitás jellegzetességei.....	20
III. A megjelenés okai.....	21

IV. A női bűnözés megelőzhetősége.....	23
V. A női bűnözés varható jövőbeli alakulása	24
VI. A nők szerepe a vagyon elleni bűnözésben.....	25
8. FEJEZET	27
AZ ELKÖVETÉS ÁLTALÁNOS JELLEMEZŐI.....	27
I. Az elkövetők	27
II. Az áldozatok.....	32
III. Alkoholizmus jelenléte az elkövetésnél	33
IV. Az elkövetés helye.....	34
V. Az elkövetés eszköze és módja	34
VI. A cselekmény utáni magatartás	36
9. FEJEZET	37
AZ EMBERÖLÉST ELKÖVETŐ NŐK KONKRÉT TIPOLOGIAI CSOPORTJUK	37
I. Emberölések	37
II. Ölési cselekmények fő típusai	38
10. FEJEZET	44
GYERMEKÖLÉSEK.....	44
I. A gyermekölések indítékai és a pszichológiai mechanizmus	46
<u>Befejezés</u>	
11. FEJEZET	49
ÖSSZEGZÉS.....	49
FORRÁSMUNKÁK:.....	51
ÁBRAJEGYZÉK.....	53

Bevezetés

1. fejezet

A téma bemutatása

Sokat gondolkoztam a tavalyi évben, hogy milyen témában írjak Tudományos Diákköri dolgozatot. Fontos volt számomra, hogy egy olyan témakört mutassak be, mellyel a saját illetve mások figyelmét is le tudom kötni. A témaválasztásban az is szerepet játszott, hogy egy számomra eddig ismeretlen területről írjak. Szerettem volna egy nem mindennapi témát feldolgozni. Kalocsára jártam középiskolába, ahol az iskola közvetlen közelében van a Kalocsai Fegyház és Börtön. A gimnázium 4 éve alatt mindig is érdekelt, hogy vajon mit követhettek el azok a nők, akik ott élik a mindennapjaikat.

Hipotézis

A médiában a legtöbb esetben a férfiak által elkövetett bűncselekményekről kapunk információkat. A nőkről viszont nagyon ritkán hallani, mint elkövetőkről. Ők a cselekmények elkövetésénél inkább az áldozati oldalon jelennek meg. Régóta foglalkoztat, hogy vajon a nők is követnek-e el a férfiakhoz hasonló erőszakos bűncselekményeket. Amennyiben ők is elkövetnek a férfiakhoz hasonló brutális cselekményt, akkor a médiában miért nem jelenik meg? Sokáig azt gondoltam, hogy a nők nem képesek effajta cselekmények elkövetésére. A női nemre nem jellemző az agresszió, az erőszak. Sokkal inkább az eszkössel oldják meg problémáikat. Úgy gondoltam, hogy a nők, mint elkövetők inkább vagyon elleni bűncselekmények elkövetőiként vannak jelen Magyarországon, hisz már ők is töltenek be vezetői pozíciókat. Itt gondolok a sikkasztásra, csalásra vagy kisebb értékű vagyon elleni lopásokra.

A másik elgondolásom pedig az volt, hogy a vagyon elleni bűncselekményekben társtettesként vesznek részt a nők. A háttérben segítik az „igazi” elkövetők munkáját, hisz a munkakörük lehetőséget nyújt különböző információ eltitkolásához vagy megváltoztatásához.

Tehát a dolgozatom témája, akárcsak a címben, az erőszakos női bűnözés kriminológiája.

Dolgozatomban elsőként a preconcepciómat követően kutatási helyeimet és azoknak eredményeit mutatom be, majd magát a bűnözést, mint tömegjelenséget ismertetem. Ezt követően az erőszakról, mint az elkövetés szituációs ismervéről kívánok írni. Majd röviden

bemutatom a nők és a férfiak bűnözése közti különbséget. Ez szükséges elem ahhoz, hogy elhatároljuk a két jelenséget egymástól.

A dolgozat következő részében a női bűnözés okseit, jellemzőit, megelőzhetőségét tárom fel az olvasó számára.

I. Kutatómunka és annak eredményei

A dolgozatom következő részében bemutatom a kutatásaim során megismert adatokat, mely az elkövetőre, az elkövetés módjára, helyére vonatkozik. Kitérek a gyermekkorra és az előéleti tulajdonságokra. A kutatás során megvizsgáltam az elkövető iskolai végzettségeire vonatkozó adatokat, a családi állapotát illetve pszichés állapotát is felmértem.

Szakirodalom után kutattam az Országos Széchényi Könyvtárban, az Országos Kriminológiai Intézetben valamint az Egyetem Könyvtárában. Az itt megismert könyveket használtam fel a dolgozatom megírásához.

Továbbá a nyár során három kutatási helyen személyesen is megjelentem adatgyűjtés céljából.

1) Az első a Budapesti Rendőr-főkapitányság Életvédelmi Osztálya.

2014 nyarán, nevezetesen július és augusztus hónapban mindegy hat alkalommal jelentem meg a Budapesti Rendőr-főkapitányság Teve utcai épületében, ahol megtalálható az Életvédelmi Osztály. Én a Vizsgálati Osztály vizsgálóival dolgoztam együtt. A kutatás célját közölve olyan befejezett emberölési eseteket bocsátottak a rendelkezésemre, ahol az elkövető nőnemű volt. Összesen tizenegy ügyet tanulmányoztam meg. A számomra szükséges adatokat az elmeorvosi szakvéleményből illetve a gyanúsított jegyzőkönyvből szereztem meg.

Megvizsgáltam az elkövető gyermekkorát. Ezen belül a szülők, testvérek előéletét, jelen volt – e a családban a erőszak. Akár a gyermek és szülő között, akár a szülők egymás között.

Továbbá megvizsgáltam az elkövető iskolai végzettségét, családi állapotát, gyermekeinek számát. Kitértem az életvitelére, pszichés állapotára. És nem utolsósorban azt is megnéztem, hogy a bűncselekmény elkövetésekor alkoholtól vagy más, tudatmódosító szertől befolyásolt állapotban volt – e.

2) A második kutatóhelyem a Kalocsai Fegyház és Börtönben volt, 2014. augusztus 19 – én. Előzetesen húsz darab kérdőívet küldtem be, amelyből tizenhárom darabot kitöltve

kaptam vissza. A kérdések csakúgy, mint az Életvédelmi Osztályon végzett kutatómunka során az előéletre, gyermekkora, életvitelre, pszichés állapotra tértek ki. Majd további öt fogvatartottal személyes elbeszélgetésen vettem részt, ahol az előbb említett kérdéseket tettem fel. Itt nem csak emberölés büntette miatt fogvatartott nőkkel találkoztam, hanem súlyos testi sértés, rablás, néhány esetben csoportos rablás, gyermekveszélyeztetés és szemérem elleni erőszak büntette miatt elítélt nőkkel is.

- 3) Végezetül pedig interjút készítettem Dr. Csábi Péter igazságügyi elmeorvos szakértővel, aki a kalocsai kórház pszichiátriai osztályának osztályvezető főorvosa. Tőle összességében kérdeztem az általa vizsgált női elkövetőkről. Mivel ő nem csak női elkövetőket vizsgál, kértem tőle, hogy mutassa be a két nem közötti eltéréseket az elkövetésre nézve.

Összesen huszonnégy ügyet tanulmányozhattam meg. Ebből három csecsemőgyilkosság és további hat erőszakos vagyon elleni bűncselekmény, azok közül is rablás, kifosztás. A fennmaradó tizenöt ügy pedig élet elleni bűncselekmény.

	Szám	%
Élet ellen elkövetett bűncselekmény	15	62,5
Csecsemőgyilkosság	3	12,5
Erőszakos vagyon elleni bűncselekmény	6	25
Összesen	24	100

1. ábra

Tárgyalás

2. fejezet

A bűnözés, mint társadalmi tömegjelenség

A bűnözés, mint társadalmi tömegjelenség a vizsgálhatóság szempontjából bonyolultabb, mint más jelenségek. Ez nem vezethető vissza csupán egy elemre, mert két, egymást kölcsönösen feltételező, egymástól el nem választható, de mégis különböző sokaság egysége. Egyik eleme, a büntetőjogi normaszegés, mint emberi magatartás. A másik eleme pedig a büntetőjogi normát megszegő személy.

A büntetőjogi normaszegés, mint egy cselekmény van jelen. Ennek a cselekménynek a megvalósítója bármely természetes személy lehet, függetlenül attól, hogy a későbbiekben e cselekményt a hatóságok felderítik vagy sem. Továbbá attól is független, hogy a személy az elkövetett cselekménye miatt felelősségre vonható-e. A különbségek közé sorolandó az is, hogy egy személy akár több büntetőjogilag üldözendő cselekményt követhet el. Fizikailag egy eseménynek látszó cselekményért akár több személy is felelősségre vonható.

A kriminalisztika két nagy részterületét vizsgálja:

- 1) A bűnözés, mint társadalmi tömegjelenség.

Ennek ismertté válása a lakosság feljelentési készségétől és a hatóságok felderítésétől függ.

- 2) A jogalkalmazás, a jogalkalmazó tevékenység, mint a bűnözésre adott válasz.

A cselekmény jellemzői mennyiségileg és minőségileg változnak az eljárási szakokban. A vizsgálat során meg kell egyértelműen határozni, hogy a személyi vagy a tárgyi oldalt vizsgálja. A két oldalt sosem lehet azonosnak tekinteni.

Tehát a személyi és a tárgyi oldal összehasonlítása szükséges, de ezek közé soha nem lehet egyenlőségjelet tenni ¹

¹ Vavró István: A bűnözés mérésének módszerei; a magyarországi kriminalitás általános jellemzői. In: Gönczöl - Korinek – Lévay (szerk.): Kriminológiai ismeretek bűnözés bűnözéskontroll Corvina Kiadó, Budapest, 1996. 53-55. o.

3. fejezet

Az erőszak

A hétköznapi erőszakon valamilyen támadást, tettegességet értünk, amikor a fizikai erőszak alkalmazásával a személynek vagy vagyontárgyban sérülést okoznak.

Az erőszak a 2012. évi C. törvény a Magyar Büntető Törvénykönyvben nem külön fejezetként jelenik meg, hanem elszórtan, mivel más és más jogi tárgyat sért e magatartás. A kriminológia csak a szándékosan elkövetett cselekményeket sorolja az erőszakos cselekmények közé. A fogalom kriminológiai és büntetőjogi értelemben különbözik. A büntetőjogban az erőszak, mint elkövetési mód, míg a kriminológiában az embertől eredő, másik személyre közvetlenül irányuló, a cél elérése érdekében valamilyen fizikai vagy pszichikai erőt jelent.²

A büntetőjog azokat a cselekményeket nyilvánítja erőszakos bűncselekményeknek, amelyek a büntetőjog által védett jogi tárgyak ellen irányulnak. Nem csak személy, hanem dolog ellen is irányulhat, ám ez nagyban meghatározza a társadalomra veszélyességet.³ A jogi tárgy ellen elkövetett erőszakos cselekmények a társadalomra veszélyesség szempontjából enyhébb, mint az élet ellen elkövetett bűncselekmények.

Az erőszak gyökerei egyidősek az emberiséggel. Ősidőktől fogva jelen van a személyek között. Az évezredek folyamán kialakultak az erőszak alkalmazásának eszközei, módszerei. A mai világban már a bunkót és a marokkővet a fegyverek, vegyi és technikai eszközök váltották fel, így egyre személytelenné vált az agresszió.

Jogi szempontból van legitim és illegitim erőszakos jelenség. Az első csoportosításba az állami erőszak monopóliumot és az agresszív sportokat sorolhatjuk. Míg a másik csoportba a kriminalitás területét értjük. Az erőszak teljes mértékben része lett az emberek életének. Már nem csak a társadalom egyes tagjai közötti erőszak a meghatározó, hanem a családon belüli erőszak is. Bár ez az ókori társadalomban is jelen volt, csak más-más mértékben és formában. A XX. Században fejlődött a jog arra a szintre, hogy számos magatartást erőszakosnak nyilvánítottak. Olyanokat, amelyek azelőtt szokványosak voltak.⁴

² Nagy László Tibor: Az erőszakos bűnözés. In: Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévy Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006. 357-358. o.

³ Kerezsi Klára: Az erőszakos bűnözés. In: Gönczöl - Korinek – Lévy (szerk.): Kriminológiai ismeretek Bűnözés Bűnözéskontroll. Corvina Kiadó, Budapest, 1996. 156-158. o.

⁴ Nagy László Tibor: i. m: 359. o.

Az erőszakos bűnözés nem homogén kategória, hisz különböző jogi tárgyakat sért. Néhány példa, hogy mennyire változatos a megjelenési formája.

- Szándékos emberölés
- Szándékos súlyos testi sértés
- Magánlaksértés
- Erőszakos közösülés
- Szemérem elleni erőszak
- Rablás
- Zsarolás stb. ⁵

I. Az erőszakos bűncselekmény tipológiája

Az elkövetés körülményei alapján csoportosíthatjuk:

- a) Konfliktusfeloldó bűncselekmények (szituatív jellegű emberölés, testi sértés, garázdaság)
- b) Szükségletkielégítő bűncselekmények (nyereségvágyból elkövetett emberölés, erőszakos közösülés, kifosztás) ⁶

A bűnözésnél nem elhanyagolandó a látencia. Ez azt jelenti, hogy az elkövetett cselekmény a hatóságok által ismeretlen marad. Ám ez az erőszakos bűnözésnél kis számban fordul csak elő, mivel a sértettnek orvosi ellátásra van szüksége. Kutatások alapján a látencia leginkább a szexuális jellegű bűncselekményeknél jellemző. ⁷

Néhány szóban érinteni kívánom a minőségi átalakulását és területi elosztását. Az elkövetők egyre durvább és veszélyesebb elkövetési módokat használnak fel. Egyre nagyobb számban jelenik meg a csoportosan, lőfegyverrel vagy robbanóanyaggal elkövetett cselekmények száma. Hazánkban inkább a városi bűnöző követett el erőszakos cselekményeket falvakban, ám ez a nyolcvanas évekre megváltozott. ⁸ Az erőszakos bűnözésben legaktívabb elkövetők a szakképzetlen, alacsony iskolai végzettségű lakosok voltak. Ők a szükségleteiket erőszakos eszközökkel elégítették ki. Ezek az elkövetők az integrációs folyamatból kiszorult társadalom periferiáján helyezkednek el.

⁵ Nagy László Tibor: i. m: 360. o.

⁶ Nagy László Tibor: i. m: 360. o.

⁷ Nagy László Tibor: i. m: 362. o.

⁸ Nagy László Tibor: i. m: 362-363. o.

II. Az erőszak okai

Egyik kiváltó oknak a médiát, mint tömegkommunikációs eszközt említeném meg. Szerepet játszik a terjedésében és a megjelenési formáiban is. Ezt az a kutatás támasztja alá a legjobban, amely arról ad számot, hogy a gyermekek ezen filmek hatására agresszívvá válnak (Frydman, 1999.). Vannak olyan labilisabb elkövetők, akiket egy-egy konkrét szereplő ihlet meg és az általa alakított karaktert utánozza le. Emellett veszélyt jelent az interneten és egyéb más számítógépes játékokban alkalmazott erőszak is. Leginkább a hátrányos helyzetű gyermekek vannak a legnagyobb veszélynek kitéve.⁹

Okságok közül nem hagyható ki az alkohol és a kábítószer-fogyasztás sem. Nagyon magas százalékban van jelen az alkoholos befolyásoltság a szituatív jellegű emberöléseknél. De nem csak az elkövetői oldalon meghatározó az ittaság, hanem a sértetti oldalon is. A rablás és kifosztás bűncselekményénél inkább a sértetti oldalon van jelen az ittas állapot.

A kábítószer-fogyasztás az 1970-es évektől lett hazánkban is meghatározó, de ebbe a csoportba inkább a vagyon elleni bűncselekményeket elkövetők tartoznak.¹⁰

Ezen kívül befolyásoló tényező lehet az elkövető pszichés zavara is. Freud szerint ez egy velünk született tulajdonság. Az erőszakos bűncselekmények okságában megjelenik még a szocializációs folyamatban kialakult vagy szerzett pszichikai tulajdonságok.¹¹

Végezetül az okoknál gyakran a sértett provokatív magatartása is hozzájárulhat. A kutatások alapján a sértettnek inkább hozzátartozójától kell félnie, mint idegen személytől. Tehát az élet és testi épség elleni bűncselekményeknél a mikrokörnyezet jelenik meg nagy számban, mint elkövető.¹²

III. Az erőszakos bűncselekmények megelőzése

Az első és legfontosabb, hogy már a szocializáció során felmerülő konfliktusokat erőszakmentesen kell megoldani. A szülőknek ebben nagyon fontos szerepe van, hogy erőszakmentes modellt biztosítsanak a gyermekek számára. A szülők mellett az iskolának is meghatározó szerepe van az erőszak kialakulása ellen. Olyan mechanizmusokat kell beépíteni a nevelésbe, ami kiszorítja az erőszakos magatartás kialakulását a diákokban. Tilos a testi fenyegetés alkalmazása a nevelésben, hisz azzal nem érjük el a célunkat, hogy erőszakkal szembe erőszakkal lépünk fel. Az iskolakerülő gyermekek elleni fellépés is nagyban

⁹Nagy László Tibor: i. m: 368. o.

¹⁰Nagy László Tibor: i. m: 369. o.

¹¹Nagy László Tibor: i. m: 370-371. o.

¹²Nagy László Tibor: i. m: 371-372. o.

csökkentheti az erőszakos bűnözés arányát. Fontos, hogy a szituációs feltételek erejét is szabályozni kell. Itt gondolok az alkohol és a kábítószer-fogyasztásnak a korlátozására és a fegyvertartással kapcsolatos szabályok szigorítására.¹³

¹³ Kerecsi Klára: i. m: 169. o.

4. fejezet

Az erőszakos bűnözés

Az erőszakos bűnözés hazai terjedelme és struktúrája az utóbbi években jelentősen megváltozott. Az 1980 – as évektől kezdve meghatározóvá vált a vagyon elleni bűncselekmények száma. Nem elhanyagolható az elkövetett erőszakos bűncselekmények száma sem, hiszen 1980 és 1994 között megduplázódott. A kilencvenes éveket pedig a súlyos testi sértés, garázdaság és a rablás határozta meg. A hazai kutatás rávilágított a fiatalok bűnelkövetők számának növekedésére is. Az előbb említett három erőszakos bűncselekmény 17 % - át fiatalok követte el.¹⁴

Az erőszakos bűnözés nemek közötti eloszlás alapján a férfiak és a nők is részt vesznek. A férfiak száma inkább az erőszakos közönségnél és a házastárssal szemben elkövetett súlyos testi sértésnél kimagasló.

A nőket pedig a férj – élettárs – házastárs ellen illetve a gyermekek ellen irányuló élet elleni cselekmények határozzák meg. Az első esetben az áldozat alkoholizmusára, brutalitására ad választ. Folyamatos emelkedést mutat az újszülött sérelmére elkövetett élet elleni cselekmények, amelyben már nem csak a fiatal leányanyák, hanem a házasságban élő több gyermekes anyák is részt vesznek.

Az erőszakos bűnözés megelőzésben nagy szerepe van a büntetőpolitika fellépésének. Hazánkban az utóbbi évtizedekben jelentős változáson esett át a büntető igazságszolgáltatás. Eltörölték a halálbüntetést, a szalonképtelenné vált szankciókat kivették a Büntető Törvénykönyvből. A bírói jogalkalmazás az élet elleni cselekményeknél még mindig a szabadságvesztéssel járó büntetéseket alkalmazza az elkövetőkkel szemben.

Ugyancsak fontos szerepet játszik a megelőzésben a szülők erőszakmentes nevelése is. Az Európai Tanács 1985 – ös Ajánlása szerint csökkenteni kell a testi fenyítés alkalmazását a gyermeknevelésben. Az iskolában is a diákokat az erőszakmentes életre kell tanítani. Így a tanároknak, nevelőknek is nagy szerepe van a megelőzésben.¹⁵

¹⁴ Kerecsi Klára: i. m: 161-163. o.

¹⁵ Kerecsi Klára: i. m: 166-169. o.

5. fejezet

A női és férfi bűnözés összehasonlítása

Úgy gondolom ahhoz, hogy igazán megismerjük a témát, szükséges a legalapvetőbb különbségeket bemutatni a női és férfi bűnelkövetés között. A nők és a férfiak közötti legkiemelkedőbb különbség a szaporodás biológiai jellegű.

Ha a férfiak személyiségvonásait jellemezni kellene, akkor azok a jelzők kerülhetnének előtérbe, mint a versengő, agresszív, jó vezető, dönteni képes, domináns, racionális. Ezzel szemben a nők megítélésénél az érzelmes, szubjektív, hiszékeny, alárendeli magát a férfiaknak, áldozatos jelzők kerülnek előtérbe. A férfiak devianciái az egymás közötti versengés következtében, a hatalmi pozíciók megszerzésére és megtartására irányul. Sokszor a háttérben a nők feletti kontroll áll. A nők szexualitásának társadalmi ellenőrzésére koncentrálnak. Ezzel szemben a nők bűnelkövetései a család, a gyerekek és a személyközi erőszakban nyilvánulnak meg. A férfiak döntően az egymás közötti versengés alkalmával mutatnak erőszakot. Viszont a nőknél az erőszak érzelmi indíttatású és az intim szférában a legerősebb. Legjellemzőbb különbséget talán a számadatokban mutathatók ki. A férfiak körében elkövetett bűncselekmények nagyobb számaránnyal rendelkeznek, mint a nőknél. Bár ez alól kivételt képez a prostitúció és a csecsemőgyilkosság. A nők gyakrabban követnek el bűncselekményt gyerekeik, hozzátartozóik valamint élettársuk, férfi partnerük ellen. Nem kihagyandó a felsorolásból a családon belüli erőszak sem. Számos vizsgálat megállapította, hogy a nők gyakrabban követnek el bűncselekményt családon belül, mint a férfiak. A családon belüli erőszak központjában, legtöbb esetben a vérszerinti gyermek áll.¹⁶

Amíg a férfiaknál az elkövetés egy életen át tartó és jellemző a többszöri visszaesés, addig ez a nőknél két ciklusban jelenik meg. Van egyszer egy fiatalkori, 20 és 30 év közötti, a másik pedig egy későbbi, 45-60 év között. A nők a férfiakkal szemben egyedül követik el a bűncselekményt. A nők sokkal inkább a kapcsolataik védelmében követnek el bűncselekményt, melyet érzelmi ok vált ki, de gyakran a férfiak hatására, kezdeményezésére válnak bűnelkövetőkké.¹⁷

¹⁶ Virág György: Családon belüli erőszak. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévy Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006. 386. – 387. o.

¹⁷ Tamási Erzsébet: Nemek és bűnözés. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévy Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006. 554-556. o.

6. fejezet

A nők jogi helyzete a történelem során

Még mielőtt kitérnék a női bűnözés jellegzetességeinek bemutatására meg kell ismernünk a nők sajátos jogi helyzetét. Ezen témában teljesen az időszámításunk előtti időkig kívánok visszatekinteni. A kor jellegzetes női bűnelkövetési módjait legfőképp a vallás határozta meg. Ilyen bűncselekmények voltak:

- házasságtörés és paráznság
- boszorkányság
- magzatelhajtás
- gyermekölés
- gyermekkitétel

Ezen cselekményekért szinte csak nőket vontak felelősségre.¹⁸

A termelőerők fejlődése folyamán a munkamegosztásban bekövetkezett változások hatására megváltozott a család struktúrája. Ezzel együtt matriarchális, anyajogú berendezést patriarchális, apajogú renddé alakította át. Biztosítani kellett a férfiak hegemoniáját. Létre jött a monogám család, melyben az uralkodói szerep az apáé volt.¹⁹

Az *egyiptomi jogban* tilos volt a nő hátrányos megkülönböztetése. Egyes esetekben privilegizált helyzetben volt. Ő adta a családnevet, ő rendelkezett a család vagyonával oly mértékben, hogy a férfiak nem rendelkezhetek saját vagyonnal. Viszont a nő akár örökölhette férje vagyonát.

Ezzel szemben az *indiai jogban* a nők jogai háttérbe voltak szorítva. A házasság célja, hogy a nő fiúgyermeket szüljön, aki tovább viszi a családot. A leány felnövkedéséig értéktelen tagja a családnak.

A nők alárendelt szerepe a *görög és korai római jogban* is megmaradt. Bár említésre méltó, hogy a *spártai világban* megbecsülték a nőt, hisz ő az, aki egészséges fiúgyermek szülésére képes, aki majd később a harcba fog menni.

A *görögöknél* a nők csak nőkkel érintkezhetek és egy elkülönített házirészen laktak. Csak a rabszolganő vezetésével közlekedhettek.

Az athéniak számára a nő a szülésen kívül a legfőbb házicseléd státuszát képviselte.

¹⁸ Dr. Raskó Gabriella: A női bűnözés. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978. 40. o.

¹⁹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 41. o.

A római köztársaság idején hatályban lévő jog alapján a férfiak ítélkezhettek az egész család felett. Házasságtörés esetén akár a feleséget halállal is büntethette. A császárkori Rómában már javult a nők megbecsülésének helyzete. Megszüntették a férj egyoldali rendelkezési jogát a nő vagyona felett. De ez a javulás inkább csak a nemes származású asszonyokra és lányokra vonatkozott.

A középkori büntetőjog kegyetlen testi büntetései a nőkre is vonatkoztak. Rendszerint a házas nők helyzete kedvezőbb volt, mint a hajadonoké. Hazai jogrendszerünk ezt alátámasztja. I. István és I. László törvényei rendelkeztek arról az esetről, amikor az asszonyok követtek el lopást. A férjes asszony lopását a férjnek kellett megváltania. Míg ha hajadon lány követi el azt a cselekményt, akkor szabadságától meg kellett véglegesen fosztani. Az özvegyasszony lopás következményeként egyik szemét veszítette el.

A nők speciális jogi helyzetét főképp a társadalmi okok illetve a vallás vezérelte. II. Ulászló Magyarországon 1514-ben kiadott törvényei alapján, ha valamely nemes asszonyt vagy lányt erőszakkal bántalmazták, azt borzasztó halállal sújtották.²⁰

Végezetül a kivégzési formákat megemlítve a nőket megillető kivégzési formák elkülönültek a többitől.

Legtöbb esetben az ő büntetésük:

- vízbe fojtás
- elégetés
- élve eltemetés

Csak az újkor elején alkalmazták az akasztást büntetési módszerként.

Németországban az 1580-s évektől kedvezményként a lefejezés büntetését is kiszabták. Ám ez sok esetben rosszabb volt, mint más kivégzési forma. Ha a hóhér nem volt elég gyakorlott, előfordult, hogy elvétette az ütést és így a fejen sérülést okozott. Viszont a büntetésére váró személy nem halt bele és túlélte a kivégzést.²¹

Angliában a kivégzési forma, mely a nőkre várt, az akasztás volt. De volt egy időszak, mikor „megfőzés formájában” hajtották végre. Ezen formákat kiegészítette még a máglyán elégetés, megkövezés. XVIII. Században a nőkkel szemben az elégetés és a megfojtás együttesen volt jelen. Az egyéb büntetések tekintetében már nem volt különbség a férfiakkal és a nőkkel szemben kiszabott büntetések között.

²⁰ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 43- 46. o.

²¹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 49. o.

A magyar jogi helyzetüket tekintve a nők szűkebb korlátok között éltek, mint a férfiak. A legfőbb probléma az volt, hogy bizonyos jogokat birtokoltak, ám az életben mégsem gyakorolhatták. Politikai jogokat tekintve a Tanácsköztársaság idején minden tizennyolcadik életévét betöltött nő választójogot kapott, ám korlátozottan vehettek részt a szavazásban. Végérvényesen 1945-től rendelkeznek általános választójoggal.²²

²² <http://emberijogok.kormany.hu/nok> (2014.09.10.)

7. fejezet

A női bűnözés jelensége általánosan

A dolgozatom következő fejezeteiben már csak a női bűnözéssel, mint jelenséggel, okaival, megelőzhetőségével fogok foglalkozni.

I. A női bűnözés jelensége

A nők helyzete a folyton fejlődő társadalmi viszonyokban változik. A kezdetleges társadalomban a nő nem számított személynek. Cselekedeteiért nem vonták felelősségre. Ezekben az esetekben a hozzájuk tartozó férfit vonták felelősségre. A cselekedetek enyhébb büntetést vontak maguk után. Ez a jelenség egészen a múlt századik jelen volt, míg meg nem jelent a „modern” nő. A mai álláspont szerint a női nemhez való tartózkodás nem képez sem felelősség alóli mentességet, sem pedig enyhítő körülményt.

A legtöbb devianciaelmélet elhanyagolja a nőket. Sokáig úgy tűnt, hogy a nők kevésbé hajlamosak a deviánsviselkedésre, mint a férfiak. Ám ez nem lehet ok arra, hogy elhanyagoljuk.

Ez a téma azért igényel nagyobb figyelmet, mert a száma folyamatosan emelkedik. Ennek háttérében valószínű az emancipációs életvitel áll. Az ENSZ 1970. évi IV. és az 1975. évi V. kongresszusa mondta ki, hogy nem elhanyagolandó a női bűnözés. A nők által elkövetett bűncselekmények száma folyamatos növekedést mutat, melynek veszélyessége a társadalomra nézve növekedni fog. A női letartóztatások száma is megemelkedett, mivel a Rendőrség már nem vonakodik a letartóztatásuktól. A korábbi évekhez képest már a női elkövetőket is meggyanúsították és a bíróság is hajlamosabb elítélni a női vádlottat. Ennek legfőbb oka, hogy a nők egyenértékűek lettek a társadalomban.

A legkisebb arány azokban az országokban van, ahol a nők még nem vesznek részt a társadalmi életben. A legmagasabb pedig azokon a területeken van, ahol az iparosodás, az urbanizáció intenzívebb. Ám a gyakorisági mutatók azt bizonyítják, hogy a női bűnözés sokkal gyorsabban növekszik, mint a férfi bűnelkövetés.

A számarányok növekedése mellett az elkövetett cselekmények jellege is kezd eltolódni a súlyosabb büntettek felé. Bár az erőszakos cselekmények száma nő, de még mindig alacsonyabb a számaránya, mint a férfiak által elkövetett erőszakos cselekményeké.

Magyarországon az elmúlt tíz évben nem nőtt kiemelkedően a női elkövetések száma. Bár az élet és vagyon elleni bűncselekményeknél az eddigi női passzivitás helyett önállóbb

elkövetések jelentek meg. Egyre nagyobb számban vesznek részt sikkasztásban, csalásban, hűtlen kezelésben. Felbujtó és a társtettes jelleg helyett egyedüli elkövetőkké váltak.²³

II. A női kriminalitás jellegzetességei

A témával kapcsolatban számos elmélet vélekedik. Ám az megfigyelhető, hogy főképp csak női kutatók foglalkoztak ezzel a témával. Kitértek a csecsemőgyilkosságra, a prostitúcióra, a nők börtönbeli helyzetére. Így a magyar tudományos gondolkozásba megjelent a feminizmus.²⁴ Egyesek szerint a női bűnözés önálló probléma, nem lehet az általános bűnözés részének tekinteni, hisz törvényszerűségei sajátosak. Lenhossék Mihály úgy fejezte ki magát, hogy a nő nem csak más nemű, de más ember is. Ezzel ellentétben a szociológiai elméleteket vizsgáló kutatók szerint, nincs semmilyen tudományosan bizonyítható női személyiségjeggy, amely a női kriminalitást eredményezné.²⁵

Paul Plaut kutató írt arról, hogy olyan, mint nő pszichológiája nem létezik.

Nehéz olyan tulajdonságokat felsorolni, amely kimondottan csak a női elkövetőkre jellemző.

Három olyan tulajdonságot lehet kiemelni, amely jellemző jegy a női bűnözésben:

- 1) Kisebb arányszám
- 2) Az erő kifejtést igénylő cselekményeknél háttérben maradás
- 3) Társas elkövetés ritkán fordul elő.²⁶

Ez pedig elég kevés ahhoz, hogy önálló jelenségnek tituláljuk.

Ez egyik legvitatottabb kérdés, hogy az *elkövetési szám alacsonyabb* a férfiakétól. Ez a vélekedés több kutatót arra ösztönzött, hogy megfejtse okát. Ám az okfejtésre adott válaszoknál egyik másik kutató az ellenkezőjét állította. Így még ma sem lehet pontosan meghatározni, hogy mi az alacsonyabb arányszám háttérében húzódó ok. Egyes kutatók úgy tartják, hogy a női bűnözés sokkal nagyobb mértékű, mint a nyilvántartott. Számos olyan bűncselekményt követnek el, amelyekről a hatóság nem szerez tudomást. Ilyen például a házközösségi lopások, az ifjúságelleni bűntettek. A másik magyarázata, hogy sokáig, egészen a század elejéig a hatóságok gyengébben léptek fel a nőkkel szemben.

A legtöbb kriminológus kiemeli, hogy a nők kevésbé *agresszív lények*, bár ez az élet elleni bűnözés körében az ellenkezőjét mutatja. Ez az agresszív magatartás, amennyiben a feltételek megvannak, intenzíven megjelennek a nőkben is. Tehát nem lehet azt mondani, hogy az

²³ <http://www.antiskola.eu/hu/beszamolo-beszamolok-puskak/10850-a-noi-bunozes#page.3> (2014.09.08.)

²⁴ Tamási Erzsébet: i. m: 2006. 554. o.

²⁵ <http://www.antiskola.eu/hu/beszamolo-beszamolok-puskak/10850-a-noi-bunozes#page.3> (2014. 09.08.)

²⁶ Fehér Lenke: A női bűnözés. In: Gönczöl – Korinek – Lévai: Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. Corvina, Budapest, 2013. 275. o.

agresszivitás nem jellemzi őket. Már a gyermekkorban is elkülönül a nőknél, hisz az agressziót igyekeznek elfojtani. Csecsemőkorban a leánygyermek kevésbé tanúsít hajlamot a fizikai támadásra és jobban fél az őt érő támadástól, mint a fiúgyermek. Ezzel ellentétben a verbális agresszió a lányoknál jelenik meg hangsúlyosan.

Társadalmi elvárás az, hogy nőnek lenni azt jelenti, mint szelídnek, érzelmesnek lenni. Ebbe nem fér bele az erőszakos magatartás. E magatartás tanúsítása miatt elítélik a nőket. Ezzel szemben a férfiaknál dicső agresszívnek lenni.²⁷

Női jellegzetesség, hogy az elkövetéskor háttérben maradnak. Inkább felbujtói szerepet vállalnak. A fejlődés és az újabb kutatások viszont az ellenkezőjét mutatják. Az emberölést elkövető nőket egyedüli tettesként ítélték el. Nem meghatározó a társas elkövetés.²⁸

III. A megjelenés okai

Ez a téma speciális megközelítést igényel, hisz nem lehet az általános bűnözés részének tekinteni. Számos kutató végzett vizsgálatokat annak érdekében, hogy bebizonyítsák a női bűnözés önállóságát. Társadalmi, biológiai okokkal magyarázták a jelenséget, de a legfőbb probléma, hogy mindegyik ellenkezőjét bebizonyították más kutatók.

Cesare Lombroso és William Ferrero voltak az első klasszikus kutatók, akik a női bűnözést abnormális kategóriába sorolták. Az evolucionista szemlélet alapján a nőket, a férfiakat, a gyermekeket, és a bennszülöket más – más csoportba sorolták be. Első helyen a férfi áll, aki mindenkinél nagyobb verbális és fizikai erővel rendelkezik.²⁹ Felfogásuk szerint létezik olyan, hogy született női bűnöző. Fejlődési rendellenességük, hogy olyan tulajdonságokkal is rendelkeznek, melyekkel a férfiak nem. Ilyen például a csalási és a szélhámossági hajlam. Tehát véleményük szerint biológiai okokra vezethető vissza, amely vagy orvosolható vagy a társadalomból való kirekesztést von maga után.

William Isaac Thomas társadalmi okokban keresi a női bűnözés kialakulását. A vezető feszültség abból adódik, hogy a társadalom a nőkkel szemben szigorúbb elvárásokat és értékeket állít fel. Meghatározó még, hogy a nőkben lévő vágyak kielégítése ellentmond a társadalmi értékekkel.³⁰

Mannheim arra mutat rá, hogy nem nehéz összeállítani a különbségek listáját, viszont annál nehezebb bizonyítani a relevanciájukat a bűnözés szempontjából. A kutatók álláspontjai egymás közti ellentmondásokba ütköznek. Mindegyik megállapításnak az ellenkezőjét más és

²⁷ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 267-269. o.

²⁸ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 392. o.

²⁹ Tamási Erzsébet: i. m: 546. o.

³⁰ Korinek László: Nemek, szexualitás és bűnözés. In: <http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VIII/korinek.pdf>

más kutatók bebizonyították. Lombroso szerint a nő a haladás ellensége. Szenvedélyesen ragaszkodik a régihez. Személyes sértésnek vesz minden újítást. Mannheim ennek ellenkezőjeként utal arra, hogy a nő kimondottan keresi a változatosságot, az új dolgokat.

Lombroso a nőket alsóbbrendűnek tartja, ami a természet következménye. Más, századvégi kutatók ennek ellenkezőjeként a nők jobb erkölceiről, a női szelídség erkölceiről vélekednek, mely magasabbrendűségüket bizonyítja. Ennek következtében alacsonyabb a bűnözési rátájuk.

A nőre sokkal inkább jellemző a hazudozás, álnokság, titkolózás, alakoskodás, rejtegetésre való hajlam. Az álnokság oka részben biológiai, részben társadalmi ok. A társadalom készteti a nőket mind a szexuális, mint az agresszív ösztönök elnyomására. A nők inkább kerüljék meg a törvényt, minthogy nyíltan sértsék meg.

Lombroso véleménye alapján a női bűnözés a nőiességből való kitörés kísérlete.³¹

John Cowie és Eliot Slater angol kutatók szerint a kromoszóma-rendellenesség miatt lesznek hajlamosabbak a kriminalitásra. Nevezetesen a férfi Y kromoszóma az, ami a kriminalitás kialakulásáért felelős. Ám a vizsgálatok ezt megcáfolták, hisz a női bűnelkövetőknél nem találtak semmilyen rendellenességet.

Mások szerint a hormonális változások, nevezetesen a szülés, a menstruáció illetve a klimax befolyásolja a nők viselkedését. Lombroso és Ferrero voltak azok, akik kutatást végeztek ebben a témában. A végeredmény 80 kérdezett elkövetőből 71 menstruált.

A következő elmélet szerint a nők kriminalitását nem a fizikumuk, nem a biológiájuk, hanem a szocializáció határozza meg. A szülői nemtörődomség is hatással van rájuk.

A társadalom, valamint a környezeti hatások is befolyásolják a nőket. Egy 1930-as években a Glueck házaspár által végzett ötszáz fős elítéltekből álló kutatás kimutatta, hogy a bűnözővé válás oka a szexuális kontrollal szembeni lázadás.³² Megállapította, hogy az elítélt nők családja illetve ők maguk is iskolázatlanok voltak. Gyakran csavarogtak és alkalmi munkából éltek. Azt is megállapították, hogy az elkövetők több mint hatvan százaléka csonka családból származik. Így elmondhatjuk, hogy a nőknél sokkal jobban befolyásoló tényező a környezeti hatás, mint a férfiaknál. A lányokba már kiskorukba belenevelik az elvárt magatartást. Sokszor nekik kevesebbet engednek meg, mint a fiúknak illetve tőlük többet várnak el. A lányokba belenevelik a klasszikus női magatartásokat. Például családfenntartás, kedvesség, gyereknevelés, gyengédség. Minél nagyobb az önkontroll, annál nagyobb a kriminalitást

³¹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 253-259. o.

³² Gilányi Eszter: Gondolatok a női bűnelkövetés lélektani aspektusairól – különös tekintettel a maszkulinitásra. In: <http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/Collegium%20Doctorum%20Publikaciok/Gil%E1nyi%20Eszter.pdf>

elkerülő erő a nőkben. A bűnözővé válás első lépcsőfoka a pozitív érzelmi kapcsolatok hiánya.³³ Egyszerűen a női bűnelkövetést „a szexuális kontroll alóli lázadásként értelmezték.”³⁴

Összegezve elmondható, hogy mindegyik kutatási eredmény helytálló, viszont egyet sem tudunk kiemelni ezek közül, amely valóban a kriminalitást idézné elő a nőkben. Véleményem szerint ezek együttesen vannak jelen a deviáns magatartás kialakulásánál.

IV. A női bűnözés megelőzhetősége

A női bűnözés elleni küzdelem nem önálló téma. Része az össz-bűnözés prevenciójának, néhány kiemeléssel, amely a nőknél meghatározó. A női bűnözővé válást egy külső és belső folyamat segíti elő, amely komplexebb, mint a férfiaknál. A már sokszor említett ENSZ V. bűnmegelőzési kongresszus a megelőzhetőséget a szociális intézkedésekben láttatja. Az általános oktatási, műveltségi szint emelkedésével csökkenthető a bűnelkövetővé válás veszélye. A minimális tudásanyaggal, ismerettel rendelkező nők kiszolgáltatottabb helyzetben vannak a pillanatnyi helyzetek felmérésben. Az ezekre adott válaszok jóval primitívebbek. Hajlamosak a megfontolás nélküli döntésre. A szakképzettség hiánya nagymértékben megnehezíti a nők stabil munkalehetőségeit. Bizonytalan egzisztencia, megélhetőségi problémák, gyakori munkahelyváltás előidézheti a deviáns magatartás kialakulását. Összefoglalva az egyik legfontosabb láncszem a női kriminalitás prevenciójában az iskolai szakképzettség biztosítása.

A megelőzésben nagy szerepet játszhatnak az ifjúsági és nőszerkezeteknek a létrehozása, ahol a felmerülő kérdésekre szakember bevonásával kaphatják meg a választ.³⁵

A nők esetében a szabadságvesztés büntetése az anya és gyermek kapcsoltságban károsodással járhat. Így a fejlett tőkés országokban a szabadságvesztés alternatív büntetési nemei közül a próbára bocsátást vagy a felfüggesztett szabadságvesztést szabják ki a bírúk a nőkkel szemben. Számos ország próbál megoldást találni arra, hogy a nőket ne vonják ki a társadalomból, ne zárják el a családtól, mert az károsodással járhat. A Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság ezen témában állást benyújtott az Európai Parlament részére egy indítványt, melyben az állásfoglalásra indítványozta. A Bizottság írt a börtönben lévő nők különleges helyzetéről és a szülők bebörtönzésének társadalmi és a családi életre gyakorolt hatásáról. Egyik fő problémakörnek veti fel, hogy egy olyan intézménybe vannak elzárva,

³³ Szabó Anna: A női bűnözés az újabb kriminológiai irodalomban. In: Büntetőjogi tanulmányok XIII. MTA Veszprémi Területi Bizottsága (szerk.), Veszprém, 2012. 112-116.o.

³⁴ Tamási Erzsébet: i. m : 546. o.

³⁵ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 561-585. o.

mely férfiak fogvatartására készült, férfiak által irányított. Figyelembe kellene venni a nők speciális egészségügyi betegségeit illetve ezek megelőzését. Biztosítani kell a várandós anyák szüléshez szükséges tájékoztatást, megfelelő egészségügyi feltételeit. Az rendelkezésben kitér még a családi és társadalmi kapcsolatok biztosítására, a társadalmi és munkahelyi visszaállás nehézségeire is. A megoldást alternatív lehetőségek biztosításában látja.³⁶

Hazánkban azonban ez a kérdés merev és konzervatív. A bűncselekmény elkövetése miatt az elítélt nőket a kalocsai szigorított fegyház és börtön zárja el a külvilágtól.

Jellemző a fogvatartott nőkre, hogy lelkileg labilisabbak, depresszióra hajlamosabbak, igénylik a hozzátartozókkal a kapcsolattartást. Így célszerű biztosítani nekik a hozzátartozókkal való érintkezés lehetőséget, szélesebb körű munkavégzési lehetőséget, hisz az önállóság pozitívan hatna rájuk.

És végül az utógondozás - a visszaesés vonatkozásában - amelyre nagy hangsúlyt kell fordítani. A nőknek sokkal nehezebb a társadalomba történő beilleszkedése, mint a férfiaknak. Ennek oka, hogy különösen bizalmatlanok a szabadult nőkkel szemben. Egyes társadalmi csoportok ki is közösítik őket. Ezekre az eshetőségekre az utógondozás során készülhet fel a fogvatartott nő.³⁷

V. A női bűnözés várható jövőbeli alakulása

Minden korszakban előfordultak a nők körében is deviáns magatartásformák. A zárkózottabb életkörülményeik miatt azonban e jelenség kevésbé vált ismertté. Az elkövetéskor alkalmazott módokat a társadalmi szerepkörükből fakadó tudatvilága és értékrendje határozta meg. Az elkövetés módjait, a szankciókat a változó társadalmi erők befolyásolták.

A mennyiségi számok emelkedése mellett fontos megemlíteni, hogy minőségileg is átalakulóban van a női bűnözés; aktívabb, erőszakosabb, kezdeményezőbb vonások jelennek meg. Fel kell figyelnünk a fiatalkorú női elkövetők számának különösen gyors növekedésére is.

Feltűnően emelkednek a nők részvétele a társadalomra igen veszélyes erőszakcselekményekben. A bűnözés alakulásáról nem lehet pontos számadatokat adni, mert a statisztikák nem adnak pontos kimutatást a nők aktivitásáról – passzivitásáról. Nem tudjuk pontosan a kezdeményező és a kisegítő arányokat.

³⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0033+0+DOC+XML+V0//HU> (2014. október 18.)

³⁷ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 585-592. o.

Nőnek az intellektuális típusú cselekményekben a nők részvétele. Ezen cselekmények közé tartozik a sikkasztás, a csalás, az okirathamisítás. Társadalomra veszélyességük nem elhanyagolható.

A jövőbe előretekintve a nőknek megmarad a kiemelt szerepe a családban. A legfontosabb feladata az új nemzedék felnevelése, a család egyben tartása. A példaadás folyamatában az anya bűnelkövetési cselekményei fokozottan kriminogén hatásúak. A fejlődés következtében számítani lehet arra, hogy a jövőben a női kriminalitás nem halványodni, hanem felerősödni fog.

Ugyanazon aszociális cselekményeket el fogják követni, amit a férfiak. A nők társadalmi aktivitása a bűnözésben való részvételük felerősödését eredményezi. Számos, múlt század végi kutató – mint például Mergen – azon álláspontot vallotta, ha a nők olyan életformát élnek, mint a férfiak, akkor nem csak a számukra fenntartott állásokat, pozíciókat fogják betölteni, hanem a kriminalitásuk is erősödni fog. Az új frusztráció hatására a kriminogén irányba hajlanak. Feltehetően a női bűnelkövetési számok nem fogják elérni a férfi bűnelkövetési számokat, mert a férfi bűnözés továbbra is jelen van.³⁸

VI. A nők szerepe a vagyon elleni bűnözésben

Bár a dolgozatomban az élet ellen elkövetett cselekményekre épül, úgy gondolom a női bűnözésben belül szükséges megemlíteni a vagyon elleni bűncselekményekben a nők szerepét. A nők, miközben egyenjogúvá váltak a társadalom férfi tagjaival, megnyílt a társadalomban való részvételi lehetőségük. Ez alatt azt értem, hogy ők is különböző munkahelyi pozíciókat tölthettek be. Erősödött a bűnözővé válás lehetősége, hisz ki lettek téve számos új kísértésnek. E bűncselekményekben az össz-bűnözési arányukat meghaladó mértékben vesznek részt. Szerepük meghatározó a sikkasztásnál, csalásnál, lopásnál. Ezek közül a lopás a legjelentősebb, mind a társadalmi és mind a személyi javak ellen. A sikkasztás, mint társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett cselekmények száma a nők körében nagyon magas. Előre jelzések azt mutatják, hogy ez a szám még emelkedni fog.

Jellemző, hogy e cselekményeket elkövető nők iskolai végzettsége eléri a középiskolai szintet. Legtöbbjük mérlegképes könyvelői szakmával rendelkezik. Azok, akik főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkeznek, közvetlenül nem találkoznak a pénzzel. Viszont magasabb beosztásukból adódóan szervezési és felügyeleti tevékenységük elmulasztása révén résztvevői lehetnek a bűncselekményeknek.

³⁸ Schafer István: A nők kriminalitásának arányairól. In: Hoóz István: A bűnözés nemenkénti alakulása Magyarországon 1831-től. Statisztikai Szemle, Budapest, 1975. 1. sz. 63.o.

Foglalkozásukat tekintve főkönyvelő, osztályvezető, ügyintéző, boltvezető, bolti eladó, áruházvezető és még sok ehhez hasonló. Ezek legtöbbje kiterjed a pénzkezelésre és az áruértékesítésre, így a munkakörből adódóan van lehetősége e cselekmény elkövetésére.

A bűncselekmény tárgya legtöbb esetben készpénz. De jellemző még bolti áru, ipari termék és külföldi fizetési eszköz is.

Az elkövetési módok változatosak. A manipuláció megjelenési formája lehet, az „önbetörés”, árdragítás, valuta elszámolás. Tehát módoszatai sokszínűek. Ezen jellemzője nagyban megnehezíti a felderítést is. legtöbb esetben észrevétlenül hajtják végre a bűncselekményt.

A cselekményeket legtöbb esetben folytatólagosan követik el.³⁹

³⁹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 479. - 489. o.

8. fejezet

Az elkövetés általános jellemezői

A következőkben főképp az általános jellemzőket kívánom bemutatni a dolgozatomban. Kitérek az elkövetők jellemzésére, a módszerre, a helyre és időre. Fontosnak tartom külön megvizsgálni az áldozat és az elkövető kapcsolatát. Kitérek az alkoholizmus kérdésére, melynek jelenlétét kutatásaim eredményeivel támasztom alá.

I. Az elkövetők

Ahogy már sokszor említettem az elkövetők száma folyamatosan szaporodik. Az emelkedés főleg a háborús idők után kezdődött, amikor a nők nem csak a munkában vették át a hiányzó férfiak szerepét, hanem a bűnözésben is.⁴⁰

A **tettben való részvételüket** a régebbi korokban a háttérben maradás és a felbujtói szerepkör határozta meg. Ám a statisztikák ennek ellenkezőjét láttatják. Egyre inkább jellemző az egyedüli elkövetés.⁴¹

A huszonnégy vizsgált anyagban a következőket állapítottam meg (2. ábra):

	Szám	%
A tettes egyedüli elkövető volt	24	100

2. ábra

A kutatásom során minden esetben az elkövető egyedüli tettesként követte el a bűncselekményt. Nem jelent meg a társas elkövetés jelensége.

A dolgozatomban már többször említettem azt, hogy a gyermekkor és a neveletés nagyban hozzájárul a deviáns viselkedés kialakulásához. A kutatások során szándékosan figyeltem meg az erre a kérdésre választ adó tulajdonságokat. Azt vizsgáltam meg, hogy a gyermekkorát milyen körülmények között élte meg.

Szociális származása és a nevelési körülményei nagyban befolyásolják a felnőttkori viselkedésüket. A primitív életkörülményekben felnevelkedett nőknél megállapítható, hogy nem rendelkeznek a konfliktushelyzetek megoldásához szükséges döntési – választási

⁴⁰ Tamási Erzsébet: i. m: 554. o.

⁴¹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 392. o.

készséggel. Az életkörülményekből adódóan a szülőkől nem kaptak érzelmi törődést. Így felnőtt korban az elkövetők nem rendelkeznek pozitív érzelmekkel.

A vizsgálatom eredményei (3. ábra):

	Szám	%
Örökbe fogadott gyermek	1	4,17
Állami gondozásban nevelkedett fel	2	8,4
Nagyszülő nevelte fel	3	12,5
Szülők közösen nevelték fel	12	50
Elvált szülők gyermeke	6	25
Összesen	24	100

3. ábra

Összességében megállapíthatom, hogy nagy számban van jelen a vizsgált esetek elkövetői körében a szülők általi felneveltetés. Bár ezen adatok nem feltétlenül azt jelentik, hogy az elkövetőnek rendezett családi háttere volt. Voltak, akik annak ellenére, hogy családban nevelkedett, szörnyűnek érezték a gyerekkorukat. Sok helyen jelen volt az agresszió a gyermek és a szülő között is.

A Kalocsai Fegyház és Börtönben a fogvatartottakat kérdeztem meg ebben a témában. (4. ábra)

	Szám	%
Gyermekekori bántalmazás	7	53.85
Gyermekekori nem volt jelen a bántalmazás	6	46,15
Összesen	13	100

4. ábra

A táblázat is jól mutatja, hogy az elkövetők több mint felénél jelen volt gyermekkorukban a bántalmazás. Ez azért sem jó, mert a gyermek azt érzékeli, hogy a rosszra erőszakkal reagálnak a szülők és a későbbiekbe ez fog berögzülni. A megelőzésnél ezt is tárgyaltam, miszerint nem megfelelő az agresszióra agresszióval válaszolni.

Nem csak a felnevelésre lehet a deviáns viselkedést visszavezetni, hanem az otthon látott példákra is.

Ezért szükségesnek tartottam megvizsgálni a szülők előéletére vonatkozó adatokat. A következőket állapítottam meg: (5. ábra)

	Szám	%
Szülők büntetlen előéletűek	19	79,2
Szülők büntetett előéletűek	5	20,8
Összesen	24	100

5. ábra

A büntetett előéletű szülők főként a vagyon elleni bűncselekmények elkövetői körében van jelen. A szülők is hasonló cselekményért voltak korábban felelősségre vonva. Következtetésképp megfigyelhető, hogy az általam vizsgált esetekben a szülők nem követtek el olyan cselekményeket, amelyet a törvény büntetni rendeli. Így ez az okfejtés, hogy a szülő előéletének hatására alakul ki a deviáns viselkedés, nem feltétlenül igaz. Kivételt képez a vagyon elleni bűncselekményeknél, hisz már gyermekkorában a vagyon megszerzésének könnyebb útját tanulja el a szülőktől.

Fontos megvizsgálni az elkövető **iskolai végzettségére** vonatkozó adatokat is. Korábbi fejezetben említésre került azaz elgondolás, hogy minél alacsonyabb műveltségi szinttel rendelkezik a nő, annál primitívebb megoldást tanúsít a fellépő helyzetre. A következő táblázatban az elkövetők iskolai végzettségeit fogom szemléltetni. (6. ábra)

	Szám	%
Általános iskolai végzettség sincs	4	16,7
Általános iskolai végzettség	4	16,7
Érettségizett	6	25
Szakmunkásképző	9	37,5
Egyetemi végzettség	1	4,17
Összesen	24	100

6. ábra

Az 5. ábra alapján a felsőfokú végzettségű elkövetők száma igen alacsony. Megfigyelhető, hogy magas a szakmát kitanult elkövetők aránya. Megállapítást nyert számomra az a tény is, hogy a huszonnégy elkövető közül egy sem analfabéta, tehát a minimális műveltségi szinttel rendelkeznek. Azok az elkövetők, akik nem fejezték be az általános iskolát, inkább a vagyon elleni bűncselekmény elkövetői közé tartoznak.

Az elkövetők családi állapota és gyermekeik száma

A családi körülmények, társadalomtudományi tapasztalatok szerint a nőkre gyakorolt hatása nagyobb jelentőségű, mint a férfiak esetében. Jellemző, hogy a bűncselekményt elkövető nők családi háttere rendezetlen.⁴² A kutatások azt a tényt igazolják, hogy az elkövető nők nagy része házastársi vagy élettársi kapcsolatban él. Az áldozati körbe is a férj vagy élettárs van jelen a legtöbb esetben. Egyes vélekedések szerint az emberölés elkövetése miatt elítél nők közül több házas van, mint a hasonló bűncselekmény miatt elítélt férfiak között. (7. ábra)

	Szám	%
Egyedülálló	5	20,8
Házias	2	8,3
Elvált	11	45,8
Külön él	1	4,17
Élettárs	4	16,7
Özvegy	1	4,17
Összesen	24	100

7. ábra

Jól látható, hogy az elkövetők felének családi állapota elvált. A rendezetlen családi körülmények nagyban hozzájárulnak az elkövetők deviáns viselkedésének kialakulásához. Ezeknek a nők a fent ábrázolt kapcsolataikból gyermekeik is születtek. Mivel az anya egyik legfontosabb szerepe a család egybetartása után a gyermekeknek való példamutatás. Sokszor a gyermek azt az életet folytatja, melyet gyermekkorában szüleitől látott. A most következő táblázatban az elkövetők gyermekenkénti eloszlását szemléltetem. (8. ábra)

	Szám	%
Gyermeektelen	3	12,5
1 gyermekes	6	25
2 gyermekes	7	29,2
3 gyermekes	4	16,7
4 és annál több gyermekes	4	16,7
Összesen	24	100

8. ábra

⁴² Vavró István: Az erőszakos bűncselekmények elkövetése miatt elítélt nők. In: Tanulmányok Szabó András 70. születésnapjára. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1998. 228-229. o.

Korábban megvizsgáltam a szülők előéletére vonatkozó adatokat. A következő pár sorban az **elkövetők előéletére** térek ki. A női elkövetőkre jellemző az a tény, hogy első elkövetők. Korábban nem voltak büntetve. A cselekményük egy adott élethelyzet megoldására ad választ. A vizsgált esetekben a konfliktust valamely hozzátartozó okozta. A bűncselekmény elkövetése után viszont ez a provokációs helyzet megszűnik, így nem fordul elő újbóli elkövetés. Kivételt képeznek a testi sértés miatt büntetett nők, hisz az ő esetükben jellemző a cselekmény megismétlése. Ezzel szemben a vagyon elleni bűncselekményt elkövető nők körében meghatározó a visszaesés. Általában a korábbihoz hasonló bűncselekményt követnek el. Ezek az elkövetők tekintet nélkül hagyják a tulajdonhoz fűződő jogot és a személyiség tiszteletét. Itt megjelenik a különös és a többszörös visszaeső is.⁴³ (9. ábra)

	Szám	%
Büntetlen előéletű	17	70,8
Büntetett előéletű	7	29,2
Összesen	24	100

9. ábra

Az elkövetők beszámíthatósága

A beszámíthatóság egy jogi fogalom. Egy normális személyiségszerkezetű ember beszámítható állapotú. Nem beszámítható, például azaz elkövető, aki súlyos tudatzavarban szenved. Az elmebajban szenvedő elkövetőket a bíróság beszámíthatatlannak minősíti, cselekménye elkövetéséért nem vonja felelősségre.⁴⁴ A betegsége miatt nem ismeri fel cselekményének következményeit, annak társadalomra veszélyességét. Az emberölést elkövető személyek közül nagyon kevesen vannak azok, akik valóban elmebetegségben szenvednek és ennek hatására követik el a bűncselekményt. A kutatómunkám során megismert huszonnégy ügy közül összesen kettő esetben állapította meg a bíróság az elkövető beszámíthatatlanságát. Ezekben az esetekben kiderült, hogy az elkövetők téveszmékkel jellemzett tudathasadásos elmebetegségben (skizofréniában) szenvedtek.

A bíróság egyes elkövetőknél korlátozott beszámíthatóságot állapíthat meg. Ide azok tartoznak, akik állandó feszültségben, félelemben élnek. Ezek megállapításánál a szakértő azt vizsgálja, hogy az elkövetéskor a tudatbeszűkültség milyen mértékben van jelen.

⁴³ Vavró István: i. m. 230. o.

⁴⁴ Dr. Raskó Gabriella: i. m. 402. o.

Példaként bemutatok egy tizenhét éves női elkövető esetét, aki az alkoholtól befolyásolt állapotban hazaérkező édesapját szúrta meg többször úgy, hogy az belehalt sérüléseibe. Az apa alkoholos életviteléből adódóan mindennaposok voltak a bántalmazások. Az elkövetőt és édesanyját is verte, mely következtében mindketten féltek az áldozattól. Többször kértek a Rendőrségtől segítséget. A cselekmény napján - ami miatt felelősségre is vonták – az áldozat az elkövetőt lelkiileg terrorizálta, leköpte. Addig fajult a vita, hogy a konyhában az elkövető egy konyhakéssel többször megszúrta apját.

Megállapították, hogy nem szenved kóros elmeállapotban, de egy tudatszűkült állapot alakult ki az elkövetőnél, mely következtében közepes fokban korlátozva volt abban, hogy felismerje cselekményének következményeit. A cselekmény rövidzárlati cselekményként értelmezhető.

II. Az áldozatok

A női bűnözés tekintetében meghatározó az a tény, hogy az áldozat és az elkövető szoros kapcsolatban áll egymással és pont ez a kapcsolat a cselekmény láncszeme. Az áldozati körön belül első helyen a férj, élettárs áll. Ezt követi a gyermek, majd a kör külső részén egyéb más hozzátartozó. Ezzel szemben a vagyon elleni cselekményeknél az áldozati kör sokszor a véletlenül múlik. (10. ábra)

	Szám	%
Férj vagy élettárs	5	20,8
Gyermek	5	20,8
Anyja	1	4,17
Apja	1	4,17
Anyós	1	4,17
Barátnő	1	4,17
Lakótárs	3	12,5
Idegen személy	7	29,2
Összesen	24	100

10. ábra

Bár hét esetben előfordult idegen személy ellen elkövetett cselekmény, de ezek mind vagyon elleni cselekmények voltak. A legtöbb esetben a hozzátartozók közül került ki az áldozat. Ezek a hozzátartozók a folytatott életvitelükkel nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy áldozatokká váljanak. Tartós jelleggel kikényszerítik a gyűlöletet. Ilyen cselekmények közé sorolandó az alkoholisták életmódjának folytatása, a brutalitás, az anyagi terhek nem vállalása, a folytonos megaláztatás.⁴⁵

III. Alkoholizmus jelenléte az elkövetésnél

Az erőszakos bűnözés körében meghatározó szerepet tölt be az alkohol és a kábítószer. Főként a szituatív jellegű emberöléseknél van jelen. Az alkohol gátlásokat felszabadító állapot. Hatásmechanizmusánál fogva alkalmas arra, hogy a hosszas frusztráció és indulatait elfojtó asszony pusztító erejét feloldja, melynek hatására elköveti a cselekményt. A kiéléshez többszöri tevékenységi mozzanatra van szüksége a női elkövetőnek.⁴⁶

Az áldozatok és az elkövetők oldalán is egyaránt jelen lehet az ittasság. A nőknél három csoportot nevesítek meg. Az első csoportba azok a nők tartoznak, akik nevelkedésük során is folyamatos kapcsolatban álltak az alkohollal, egyfajta környezeti hatásként jelent meg az életükben. A második csoport tagjai korábban nem fogyasztottak alkoholt. Az áldozta hatására kezdtek el alkoholos életmódot folytatni. Ez függőséget okozott az elkövetőnél. A harmadik csoport ritkán fordul elő. Itt a konfliktus előtt az alkoholhoz menekül az elkövető.⁴⁷ Sok esetben az elkövetéskor a tettes alkoholtól vagy egyéb más tudatmódosító szertől befolyásolt állapotban van. (11. ábra)

	Szám	%
Nem alkoholizált	10	41,7
Alkoholtól befolyásolt	8	33,3
Tudatmódosító szertől befolyásolt	4	16,7
Elmebetegség	2	8,3
Összesen	24	100

11. ábra

Magas annak a számnak az aránya, amikor az elkövető nem volt sem alkoholtól, sem más tudatmódosító szertől befolyásolt állapotban. Ezeknél az eseteknél az áldozati oldalon jelent

⁴⁵ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 406-409. o.

⁴⁶ Nagy László Tibor: i. m: 369. o.

⁴⁷ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 412-419. o.

meg az alkohol. Összességében tíz esetben csak az áldozati oldalon jelenik meg az alkohol. Az elkövetéskor azon az oldalon domináns a tárgyalt jelenség. Még akkor is meghatározóbb az alkohol szerepe a sértettnél, mikor együtt folytatnak italozó életmódot. Rendszerint súlyosabb fokú, hisz a konfliktushelyzet háttérében az alkohol okozta problémák állnak.

Nem elhanyagolható az a 33,3 %, melynél az elkövető alkoholtól befolyásolt állapotban követte el a bűncselekményt. Ám zárójelben megjegyzem, ezek a nők a fent említett három csoport közül a másodikba tartoznak. Ők korábban nem alkoholizáltak, de az áldozat hatására alkoholfüggővé váltak. Ritkán fordul elő olyan erőszakos bűncselekmény a nők körében, amely ittas dulakodással kezdődne. Ez inkább a férfiaknál a meghatározó.

IV. Az elkövetés helye

A szakirodalomból megismert évtizedeket átölelő anyaggyűjtések azt igazolják, hogy az elkövetett cselekmények területi eloszlása a falvakban és a városokban azonos számú.

Mivel a női elkövetők áldozati köre legnagyobb mértékben hozzátartozó, így magát a cselekményt a házban vagy ahhoz tartozó épületrészben követik el. Az egyéb helyszínen történő elkövetés ritkán fordul elő.⁴⁸

Az anyaggyűjtés során megismert huszonnégy ügy alapján elmondhatom, hogy a fent leírtak teljes mértékben érvényesültek az elkövetés helyére. Mindegyik elkövető nő otthonában hajtotta végre a cselekményt.

V. Az elkövetés eszköze és módja

A módszerek megválasztása függ az adott kor technikai fejlettségétől. A nők egészen a közelmúltig a mérget használták ölési szándékuk megvalósításához. Ez háziasszonyi mivoltukból nem volt nehéz, mivel elég volt az ételhez hozzáadni és máris elérte a célját. Ez az ölési módszer is rámutat a nők álnok, sunyi tulajdonságára. Itt az alkalmazott fizikai erőszak szempontjából passzívabb az elkövetés.⁴⁹ Ez inkább pszichológiai értelemben agresszív, hiszen a cselekményét többször kellett megismételnie. A kegyetlenség itt abban nyilvánul meg, hogy az elkövető végignézi az áldozat szenvedését. A legjobb példa a „tiszazugi arzénos asszonyok” esete. (Ezt a későbbiekben fejtem ki részletesen.) Nem kellett tartania az áldozat által tanúsított védekezéstől, mivel észrevétlenül cselekedett. A módszer hozzájárul a látens bűnelkövetések számának növeléséhez.

⁴⁸ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 420. o.

⁴⁹ Otto Pollak: The Criminality of Women. Philadelphia, 1950. 16. o.

Ma már inkább a nyílt támadás a jellemző az elkövetési módszerek közül. A mérgezés, mint elkövetési módszer már nem meghatározó. A fejlődés hatására már könnyebb a leleplezhetősége. Egyre durvább és kegyetlenebb az elkövetés.⁵⁰ Az eszköz kiválasztását meghatározza az elkövető begyakorlottsága is. Mindennapi, kéznél lévő dolgokat alkalmaz az elkövetéskor; konyhakés, balta, kalapács.

Hazánkban egyre inkább emelkedik a nagy fizikai erőt igénylő, agresszív elkövetési módszerek száma. A véres módszereket főként azok az elkövetők alkalmaztak, akik az emocionális konfliktushelyzetben lévő provokatív hozzátartozójuktól próbáltak megszabadulni. Ez sokszor túlment az élet kioltásához szükséges mértéken. Rengeteg késszúrási szám, ütés nyoma található a holttesten. Az első szúrás után a régóta elfojtott agresszió felszabadulása következtében féktelenebb az elkövetés. Sok esetben közre játszott az a tény is, mi lesz, ha a sértett nem hal bele sérüléseibe. Ilyenkor az elkövető attól fél, hogy a felépülést követően ő maga esik áldozatul. Ezért szúrja meg többször áldozatát.⁵¹

A kutatásaimban részt vevő nők száz százalékában fizikai erőszakot alkalmaztak elkövetési módszerként. Elkövetési eszközként pedig az esetek nyolcvan százalékában – leszámítva a gyermekgyilkosságot – a konyhakést alkalmazták. A fennmaradó húsz százalékban pedig valamilyen más tárgyat használtak az öléshez. Például vascsővel történő agyonverés.

Példaként két olyan esetet mutatok be, ahol a kegyetlenséget a sérülések száma támasztja alá.

Számomra az egyik legbrutálisabb ügy két barátnő között történt, melynek indítéka feltehetően féltékenység. Ebben az esetben az áldozaton ötvenhárom – ötvenhat szúrás nyoma volt rögzíthető. Többek között a mellkasán, a hátán. Ezen kívül számos vágási nyom keletkezett a karon, a nyakon.

A másik bemutatásra kerülő esetről a módszer az, ami miatt különös kegyetlenséggel elkövetett emberölésről beszélhetünk.

Az elkövető különös kegyetlenséggel végzett anyósával. Az általa alkalmazott módszer: felgyújtotta. Az indoka egyszerűen az volt, hogy az áldozat nem volt hajlandó enni az ebédből, amit az elkövető főzött. Így belocsolta benzinnel a testét és rádobta a gyufát. Az asszony olyan égési sérüléseket szenvedett, hogy életét veszítette. Bár itt is megjelent az, hogy az áldozat és az elkövető között régóta feszült és viszályos hangulat volt. Az áldozati oldalon megjelent a provokáció.

⁵⁰ Nagy László Tibor: i. m: 365. o.

⁵¹ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 421-431. o.

VI. A cselekmény utáni magatartás

Ismert, hogy a női elkövetők kevésbé leleplezik az elkövetett cselekményük eredményét. Ritka a holttest eltüntetése. E magatartás alól kivételt képeznek a csecsemőgyilkos nők. Az elkövetés után a tettes depresszív és kétségbeesett magatartást tanúsít. A cselekményt befejezve vagy feljelentést tesz a hatóságoknál vagy passzívan megvárja a letartóztatást.

A leplezésnek két fő típusát különíthetjük el. Az egyik az, amikor az öngyilkosság látszatát próbálja keltetni az elkövető. A másik a holttest eltüntetése.

Egy esetben fordult elő az élet elleni emberölésnél kutatásom során, hogy az elkövető eltüntette a holttestet.

Egy tizenhatodik életévét betöltött nő volt az elkövető, aki édesapja régóta tartó alkoholos befolyás alatt elkövetett bántalmazásait elégelte meg és álmában többször egy vascsővel fejbe verte. Miután az édesapa meghalt a hátsó kertben elásták a holttestet. Ebben az ügyben az édesanyja is megjelent, mint bűntárs. Ám három nap elteltével, a lelkiismeret furdalás miatt a cselekményt jelezték a hatóságoknak.

Más a helyzet a nyereségvágyas elkövetésnél, hisz cselekményét valamilyen jövőbeli cél elérése érdekében követte el. Tehát fontossá válik a leplezés a számára.

9. fejezet

Az emberölést elkövető nők konkrét tipológiai csoportjuk

Bár a személy elleni bűncselekményeknél alacsony a nők aránya, mint elkövető, az élet ellen elkövetett bűncselekményeknél viszont annál magasabb. Ezzel a témával azért érdemes foglalkozni, mert itt rajzolódik ki legjobban a nők és a férfiak közötti különbségek.

Magát a cselekményt a 202. évi C. törvény, a magyar Büntető Törvénykönyv 160. §-a tartalmazza, amely az emberölés minősített eseteiről is rendelkezik.

I. Emberölések

A magyar Büntető Törvénykönyv szerint:

160. § (1) Aki mást megöl, büntetett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést

- a) előre kitervelten,*
- b) nyereségvágyból,*
- c) aljas indokból vagy célból,*
- d) különös kegyetlenséggel,*
- e) hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy sérelmére, hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, közfeladatot ellátó személy sérelmére, e feladatának teljesítése során, továbbá a hivatalos, a külföldi hivatalos vagy a közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy sérelmére,*
- f) több ember sérelmére,*
- g) több ember életét veszélyeztetve,*
- h) különös visszaesőként,*
- i) tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére,*
- j) védekezésre képtelen személy sérelmére vagy*
- k) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékosságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el.⁵²*

⁵² 2012. évi c. törvény a Büntető Törvénykönyv; XV. Fejezet, 160. § (1) és (2)

Ezen cselekménynél jellemző, hogy a tettes és az áldozat szoros, egymás által meghatározott egységet alkot. A vizsgálódás során meg kell vizsgálni az elkövető és az áldozat ismérveit. Meg kell vizsgálni azokat a külső és belső körülményeket, amelyek az elkövetéshez vezetnek.

II. Ölési cselekmények fő típusai

A legjobban körülhatárolható típus nem más, mint hogy az elkövető az áldozathoz fizikailag és pszichikailag közelálló személyekkel kapcsolatos, tartós jellegű válságállapot jellemezi. Az áldozati kör elsősorban a férj, élettárs, szerető. Másodlagos áldozati szerepet tölt be a gyermek. Harmadik helyen pedig a szülő és más rokon áll.⁵³ Kiindulópontja minden esetben a sértettel való kapcsolata, mely addig terjed, hogy megoldására más alternatíva nem áll rendelkezésére a tettesnek. Számos kriminológus a provokációt, mint válságállapotot nevesíti konfliktusnak. Ez az inzultáció főképp az első áldozati körtől ered. Az asszony a régóta szenvedő kínzás miatt bosszút áll. Ezek rendszerint hosszantartó frusztrációk, megalázások következtében alakultak ki. Ez a jelenség nagyon gyakran kapcsolódik az áldozat alkoholizmusához. Ezeket a helyzeteket *életközösségi emocionális konfliktushelyzetnek* nevezzük.⁵⁴

Jellemzően az ölési cselekmény előtt a tettesben egy pszichikai mechanizmus megy végbe. A régóta tartó frusztráció következtében felduzzadt benne a harag, az elfojtott agresszió. A korábban ellenkezés nélkül eltűrt provokációra hirtelen, robbanásszerűen válaszként következik be az ölés. Ezzel szemben az előre kitervelt emberöléseknél a folyamatosan felerősödő gyűlölet, bosszú vezérli a nőt. A szabadulási vágy és az elfojtott agresszió következtében az elkövetési módszer brutális, kegyetlen.

El kell határolni azokat az eseteket egymástól, amikor az elkövető passzív - elviselő és amikor konfliktusokat keltető magatartást tanúsít. Hisz vannak olyan esetek is, amikor a konfliktusokat az elkövető kezdeményezi.

Meg kell említeni a *nem életközösségből eredő konfliktusokat* is, amelyet az elhagyatott szerető, távolabbi rokon közötti viszály határoz meg. Ugyancsak ebbe a csoportba sorolandó a szomszédi konfliktushelyzet is, amely naponta akár többször is megismétlődhet.

Visszatérve az életközösségből eredő emocionális konfliktushelyzethez, melynek négy fő típusát különíthetjük el.

⁵³ Vigh – Gönczöl – Kiss – Szabó: Erőszakos bűncselekmények és elkövetőik. Budapest, 1973. című műve az élet elleni mellet, a legfőbb erőszakos bűnelkövetés formáit is felöleli.

⁵⁴ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 360-362. o.

1) Kiterjesztett suicidum

Az életközösségi emocionális konfliktushelyzetből eredő típusok közül az első a kiterjesztett öngyilkosság. Ám ez annyiban különbözik a többi típustól, hogy itt a konfliktus nem az áldozat személyétől ered. Ez tipikusan női bűntett, amikor az elkövető nem lát más kiutat a konfliktus megoldására, mint az öngyilkosságot, de nem akarja magára hagyni az ő gondozására szoruló személyt. Többnyire az áldozatok beleegyezése nélkül hajtja végre a cselekményét.⁵⁵ Ez a személy legtöbb esetben a gyermek. Így inkább először vele végez, majd magával is. Jellegzetes, hogy az elkövető az áldozattal végez, de magával már nem tud vagy esetleg nem is akar. Ezért ezen cselekmény nyomozása bonyolult. Nehéz megállapítani a tettes valósi szándékát.

Bár az öngyilkossági szándék elhatározásának alapja itt is családi konfliktus, rendezetlen családi helyzet, feldúlt idegállapot.⁵⁶

A kutatómunkám során Dr. Csábi Péter főorvos úr hívta fel a figyelmem az előbb említett típusra. Elmondta, hogy nagyon ritka, de az előfordulása női elkövetők körében történik. Rendelkezésemre bocsátott két kiterjesztett öngyilkossági kísérletet, melyet röviden le is írok.

Az egyik esetben egy olyan női elkövetőt mutatok be, akit többször kezeltek pszichiátrián depressziós tünetei miatt.

Az elkövető gyermekkorában állami gondozott volt. Tizenhat évesen férjhez ment. Tudomást szerzett arról, hogy olyan betegségben szenved, ami meggátolja abban, hogy gyermeket szüljön. Ezért férjével elhatározták, hogy örökbe fogadnak három gyermeket. Két kisfiú mellett egy kislányt, aki fogyatékoságban szenvedett. Közös nevelték a gyermekeket. Az elkövető anyja tudatalattijában mindig felmerült, hogy nem lehet saját gyermeke és ez azért van, mert ő rossz anya. Az elkövetés napján egy pszichiátriai ellenőrzésen kellett volna megjelennie. A férje egyedül érkezett. Furcsálta, hogy nem jelent meg a felesége a meghatározott helyen és időben, ezért megkérte a szomszédot, nézze meg van-e valami baj. A férj félelme beigazolódott. A szomszéd eszméletlenül találta meg a házban a három gyermeket és az anyát. Az elkövető módszere az volt, hogy összetörte a depressziós gyógyszereit és lekvárba tette, amit megettetett a gyerekekkel. Ám mivel a kislány fogyatékosággal rendelkezett, görcsös rohamot

⁵⁵ <http://www.drnagyzilvia.hu/publikaciok/ongyilkossag/ongyilk3.html> (2014. 10. 10.)

⁵⁶ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 369. o.

váltott ki belőle. Ezért, hogy ne szenvedjen az anya megfojtotta egy párnával. Miután kiértésítették a mentőket a másik két gyermek és az elkövető életét is megmentették.

Ebben a bemutatott esetben az elkövetőnk teljes tudatában volt annak, amit tesz. Ezzel szembeállítva a másik esetben az elkövető kóros elmeállapotban szenvedett az elkövetés idején.

Maga az elkövetés, egy kóros ötleten alapszik, mi szerint üldözik a családot és csak úgy tudja őket megmenteni, ha végez mindenkivel és saját magával is. Szintén a gyógyszerekhez nyúlt. Feloldotta azokat a teában és meg akarta itatni a gyerekekkel. Végül nem következett be tragédia, mert a tea, a feloldott gyógyszerek hatására keserű lett és nem itták meg a gyerekek.

2) Terhes kötelezettségektől szabadulás

Ebbe a csoportba tartoznak azok az elkövetők, akiknek az áldozattal szemben nehezen viselt kötelezettségeik vannak, és az ölés ezen kötelezettségek alóli szabadulást jelent. Ez a típus is inkább nőkre jellemző, mivel a felmerülő gondozási feladatok a nőkre hárulnak. A férfiak ezen feladatok elől egyszerűen megfutamodnak. Legjellemzőbb, hogy ilyen esetben elhagyják a családot. Kevés nő tesz hasonlóan, hisz őket mind külső, mint belső okok meggátolják. Itt nem másról van szó, mint hogy az egyébként is nehéz sorsú elkövetőnek hosszú ideje kötelezettsége gondozni az áldozatot, akivel szemben ellenérzései vannak. Ezek az esetek a múltban nagyobb számban jelentek meg, mint a jelenben.

Legismertebb példája a húszas évekre tehető. Nevezetesen a hírhedt „tiszasági arzénasszonyok” esete. Itt az elkövetők főként idősebb parasztasszonyok voltak, akik rájöttek, hogy a légyapírból áztatásos formában szürke, arzénos por nyerhető ki. Az így kinyert por folyamatos adagolása biztos halált okoz. Ezek az asszonyok a gondozásuk alatt élő, magatehetetlen hozzátartozójuk ételébe, italába belekeverték 2-3 héten át. Mivel színtelen és szagtalan, ezért gyanútlanul elfogyasztották azt. Tünetei azért nem voltak, mert rendszerint olyan hozzátartozónak adagolták, akik egyébként is panaszokkal szenvedtek.⁵⁷

⁵⁷ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 371-374. o.

Meg kell említeni, hogy ezek a nők több héten át végignézték, ahogy hozzátartozóik szenvedtek. Kíméletlen módon követték el a cselekményt, mert ápolták az áldozatot, de ugyanúgy adagolta a mérget.

Fontos megemlíteni, hogy itt az elkövetést nagyban előidézheti valamely vagyoni, anyagi szempont is. Itt a nyereségvágy és a terhes kötelezettségtől való megszabadulás együttesen jelentkezik.

A BRFK Életvédelmi Osztályán végzett kutatásom során sikerült egy ehhez hasonló ügyet találnom, melyet röviden be is mutatok.

A negyvenkét éves elkövető nő áldozata sokizületi problémával, magas vérnyomással és cukorbetegséggel szenvedő édesanyja volt, akit ő gondozott. Mivel édesanyja lebetegedett gondozásba kellett vennie és emiatt le kellett mondani középvezetői állásáról, amit nagyon szeretett. Kettőjük közötti rivalizálás már gyermekkorában is kialakult, mikor édesanyja nem engedte lányának az úszást, hanem a tanulásra kötelezte. Az elkövető elmondása alapján ez a kényszerítés egész életére kihatott. Kapcsolatukra kihatott, mivel dühös volt rá. Visszatérve az elkövetőnkre, aki érettségivel rendelkezik, rendes munkahelye volt neheztelt édesanyjára. Családi háttere elvált és van egy lány gyermeke, kivel nagyon jó a kapcsolata. Miután fel kellett adnia karrierjét depressziós tünetek jelentek meg nála, amit gyógyszerrel kezeltek és az alkoholhoz nyúlt. Az elkövetést megelőző események nagyban hozzájárultak az elkövetéshez. A tettesünknek el kellett adnia a házát, mert anyagi problémái léptek fel. Lányát felvették a főiskolára, így egyedül maradt gyógyíthatatlan beteg édesanyjával. Két nappal korábban egy abortuszon esett át és miután hazatért a kórházból, párja szakító levele várta az asztalon. És legutolsó sorban el kellett látnia beteg anyját. Mindezek hatására védtelen édesanyját bántalmazta. A boncolás során huszonnégy darab külsérelmi nyomot rögzítettek, melyet több alkalommal késszúrás, bántalmazás hagyott hátra. Továbbá áldozatát zsinórral fojtogatta.

Az elkövetés utáni orvos szakértői vélemény alapján az elkövető az elkövetéskor és azután sem szenvedett kóros elmeállapotban, így büntetőjogi felelőssége alól sem mentesül.

Tehát a példa is jól alátámasztja azt a vélekedést, hogy az egyébként is nehéz sorsú elkövetőnek gondoznia kellett magatehetetlen édesanyját, kivel a kapcsolta kedvezőtlen volt. A folyamatosan felgyülemelő agresszió és az elkeseredettség hatására szabadult meg a kötelezettsége alól édesanyja megölésével.

3) Nyereségvágyból elkövetett emberölések

Motivációjuk miatt más kategóriát képeznek. A szituáció és a végrehajtás jellege eltér az előbb említett két típustól. Hazánkban ez a jelenség csökkenő tendenciát mutat. Világviszonylatban viszont emelkedik a nyereségvágyból elkövetett emberölések száma. Ezekben a cselekményekben a nők rendszerint társtettesként vesznek részt, ahol partnerüknek nyújtanak segítséget. Jellemzően előzetes terepszemle, megfigyelési feladatokat látnak el. Ám egyes esetekben a szerepükre nem jellemző a passzivitás, hisz magában az ölési cselekményben is részt vesznek. Itt az anyagi haszonszerzés érdekében alkalmaznak erőszakot. Az áldozati kör lehet ismeretlen személy vagy ismerős, de az elkövető tudatában van azzal, hogy jelentősebb vagyoni tulajdonnal rendelkezik az áldozat. Jellemző a leplező tevékenység a cselekmény után.⁵⁸

4) Egyéb csoport

Ebbe a csoportba azok a nők tartoznak, akik az előző csoportokba nem szerepeltek. Ide sorolandóak az elmebeteg tettesek ügyei, sajátos motivációjú ügyek, szexuális indíttatású cselekmények.

Kutatásom során két olyan elkövetővel találkoztam, akiket a bíróság felmentett, mert elkövetéskor betegsége kizárta a cselekménye veszélyességének felismerését.

Az egyik esetet egy huszonnyolc esztendősnő követte el. Zűrös gyermekkorát követően tizenhét éves korában különköltözött, állapotos lett akkori párjától. Miután leérettségizett számos munkahelyen megfordult. Majd egy svájci bárban táncos lányként próbált szerencsét. Életvitelét nagyban meghatározta a buli, a kábítószer, a dohányzás és a szerencsejáték. A kábítószer hatására skizofrén betegség alakult ki nála. A betegség következtében elvették tőle gyermekét. Végül egy mormonnal költözött össze. A mormon egyházi tag, akinek jócselekedeteket kellett végrehajtania. Emiatt engedélyezte a nő odaköltözését. Az egyházi tag az elkövetőt többször szexuálisan inzultálta, aki megkérte, fejezze be és öltözzön fel. A bűncselekmény estéjén az áldozat félmeztelenül próbált ismét közeledni az elkövetőhöz, aki fejbe vágta egy tányérral. Ezt követően tizenöt órán át kínozták. Ha az áldozat megszólalt, azonnal megütötte. Körülbelül harminc darab tányért tört össze az áldozat testén. Késsel a hátát és a nyakát is megsértette. Majd

⁵⁸ Dr. Raskó Gabriella: i. m: 380-384. o.

ráborította a könyves szekrényt. Végezetül egy vascsővel fejbe vágta. Ő maga értesítette a hatóságokat, mert szórakoztatónak tűnt.

A Rendőrségen elmondta, hogy nem bánta meg tettét. Inkább azt sajnálja, hogy nem vágta ki a szívét. Az elmeorvos szakértő megállapította, hogy téveszmékkel jellemzett tudathasadásos elmebetegségben szenved. Az elkövetés idején is aktívan zajlott a betegsége, pszichotikus kóros elmeállapotban volt, így nem volt képes felismerni cselekményének veszélyességét. A bíróság a bűnismétlés veszélye érdekében kényszergyógykezelését rendelte el.

10. fejezet

Gyermekölések

Ez a téma kriminológiai szempontból eltér a büntetőjoghoz képest. A kriminológia külön vizsgálja az alanyi és a tárgyi oldalt is. Ezek olyan sajátosságokat mutatnak, amelyek az élet elleni bűncselekményeknél nem jelenik meg. A legtöbb különbség a helyzetben, az elkövető pszichés állapotában jelenik meg. Az elkövetés oka nem csak biológiai eredetű, hanem társadalmi is. Bár ez a bűncselekmény is az élet elleni cselekmények közé sorolandó, mégis külön fejezetként jelenítem meg. Legfőbb oka, hogy az indíték, valamint az áldozattal való viszonya eltér a többi élet ellen elkövetett erőszakos bűncselekményektől.

Ezen elkövetési kategória nagyban megemeli a női bűnözés látenciáját. Lényegesen többször marad titokban a cselekmény, hiszen az áldozat adottságait figyelembe véve könnyebb a leplezés.

A gyermekölést elkövető nők két nagy típusba sorolhatóak. Egyikbe a leányanyák és cselekményeik, míg a másikba a házasságon belül bekövetkezett esetek jelennek meg.

Életkori megoszlásuk alapján jellemzően e bűncselekményt leányanyák követik el. Jellemző náluk a tapasztalatlanság és a tájékozatlanság. Viszonylag elzártan, vagy nagyvárosban élő leányanyák. Nem rendelkezik szüleivel érzelmi és kommunikációs kapcsolattal. Jellemző, hogy egyedülálló, hiányos baráti közösséggel rendelkezik. Ezekben a fiatal lányokban konkrétan nem fogalmazódik meg az ölési szándék, szimplán a terhesség hónapjaiban csodára várnak, mely rendre elmarad. A helyzetet próbálják a legegyszerűbben megoldani, ám ez a legszerencsétlenebb megoldás. Számos esetben fény derül az elkövetésre, mert vagy a gyermek holttestét találják meg vagy az elkövető szorul orvosi ellátásra.

Ám megfigyelhetővé vált az a tény is, hogy nagy számban jelennek meg az elkövetők között középkorú asszonyok is. Itt már a hatodik vagy hetedik gyermekről van szó. A hatóságok előtt rendszerint arra hivatkoznak, hogy nem vették észre állapotosságukat, nem voltak szülési fájdalmai. Ám ezek a cselekmények nagyon is előre kiterelvek, hisz a szülésnél ott van az elkövető mellett minden olyan eszköz, amely az eredményes cselekményhez szükséges.⁵⁹ Ezek az elkövetők a már meglévő gyermekeik számára hivatkoznak a hatóságok előtt. Tehát nem általánosítható az a tény, hogy csak a leányanyák körében népszerű az elkövetés.

⁵⁹ Dr. Kránitz Mariann: Az emberölés elkövető nők tipológiája. In: Ügyészek Lapja 2. Tizenkettedik évfolyam 2005. 2. szám, Ügyészek Országos Egyesülete, 2005. 18-19. o.

Kutatásaim során megismert huszonnégy ügy közül három újszülött sérelmére elkövetett emberölés büntetével találkoztam. A három elkövető közül egy az utóbb említett csoportba tartozott. Már két gyermek édesanyja, aki sem anyagi, sem lelki helyzetéből adódóan nem engedhette meg magának a harmadik gyermeket. Elmondása szerint csak a negyedik hónapban jött rá, hogy állapotos. A másik két nő elsőszülött gyermeke ellen követte el a cselekményt.

Az *iskolai végzettségüket* megvizsgálva, mindhárman a középiskolát sikeres érettségi vizsgával befejezték. Egyikük egyetemi diplomát is szerzett. Így – a saját kutatásom alapján – megfelelő műveltségi szinttel rendelkeztek. Ám más vizsgálatok azon eredményekkel zárultak, hogy a társadalom legelmaradottabb rétegeiből kerülnek ki a gyermekölést elkövetők, akiknek hiányos a magatartásbeli alternatívájuk. Primitív életkörülményekkel rendelkeznek.

Az elkövetésnél meghatározó tényező az is, hogy milyen családi körülményekbe születik a gyermek. Itt is két csoportot lehet elkülöníteni egymástól:

- 1) házasságba születik
- 2) házasságon kívül születik

A szakirodalmi megállapításokból elmondható, hogy az utóbbi a jellemző. Szégyen, megvetés, elítélés mind a családtól, mind a barátoktól befolyásolják az elkövetést. Félnek a társadalmi megbélyegezéstől, mely a cselekmény legfőbb láncszeme.⁶⁰

A megismert három ügyemben az áldozatok családi származása a következőképpen alakult: (12. ábra)

	Szám	%
Házasságon belül	1	33,3
Házasságon kívül	2	66,7
Összesen	3	100

12. ábra

⁶⁰ Cseres Judit: *Eltékozolt újszülöttek*. BM Kiadó, Budapest, 2000. 89 – 93. o.

I. A gyermekölések indítékai és a pszichológiai mechanizmusai

Azért fontos a családi állapot és a gyermek származása, mert a házasságon kívüli szülésnél indítéknak tekinthető a szegény, a megvetés, a társadalmi előítélet. Az elkövetők legnagyobb csoportja azok a leányanyák, akiket rémület tölt el a várható szegységtől. Rendszerint kínok között, egyedül szülik meg a csecsemőt. Majd ezt követően eltakarítják maguk után a helyszínt. Ám a szegységtől és a megbélyegezéstől való félelem a házasságon belül születendő gyermekeknél is jelen van. Az anyja szegylli, hogy több gyermeke ellenére ismét állapotos. Meglepő, de egyes idősebb elkövetők, azért ölték meg újszülött gyermeküket, mert szegyllték idősebb korukat.

A megromlott házasság is befolyásolhatja az elkövetőt, mivel nem akarja tovább fokozni az elviselhetetlen állapotot. A rendezetlen családi háttér az elkövetés szempontjából meghatározó.

Nem meghatározó motivációs tényező, de említésre méltó az anyagi helyzet, körülmény. Járulékos indítéknak lehet megjelölni. Nem tudják biztosítani a gyermek felneveléséhez szükséges körülményeket és inkább a bűncselekmény elkövetéséhez iramodnak.

A bűncselekmény elkövetésekor sajátos lélektani helyzet alakul ki a szülő nőkben. Ismeretes tény, hogy még a szakorvossal levezetett szülés közben vagy azt követően az anyában kialakul egy idegrendszeri labilitás. Testi és lelki kimerültség figyelhető meg. Ám ez nem feltételezi a beszámítási képesség hiányát vagy korlátozottságát. Ez a tudatbeszűkült állapot csak az esetek egyharmadánál állapítható meg. Ennek a megállapítása orvosszakértői közreműködést igényel. Sokszor az elkövető erre hivatkozva próbálja magát menteni a felelősség alól, de mindhiába.⁶¹

Az elkövetés módjának kriminológiai jelentősége, hogy képet kapunk az elkövetés objektív körülményeiről, másrészt az elkövető személyiségéről. Maga az ölési szándék csak a szülés közben alakul ki. Olyan állapotba kerülnek, mely során valamilyen csodára várnak. Bízunk abban, hogy nem fog sor kerülni a szülésre vagy a gyermek halva születik meg.

Az elkövetési módok a következőképpen alakulnak a gyermekölést elkövető nők körében:

- Fullasztásos elkövetés a leginkább jellemző. A szülés árnyékszékben, W.C.-ben vagy fürdőkádban, vödörben zajlik. Így azonnali oxigénhiányos állapot alakul ki.
- Megfojtás módszer más jóval elszántságot tükröz. Itt az anyának viszonylag nagyobb erőt kell kifejtenie.

⁶¹ Bakóczy Antal: A gyermekölés kodifikációs problémái. In: Jogtudományi Közlöny, 1975. 8. sz. 474. o.

- Gondozás elmulasztása
- Brutális, véres elkövetési mód esetén ököllel vagy kemény tárggyal okoznak az újszülöttnak fejsérülést. De nem zárható ki a gyermek földhöz vágása vagy szűrő-vágóeszköz alkalmazása.⁶²

A korábbi típusoknál példával próbáltam alátámasztani a szakirodalomban leírtak megjelenését az elkövetésben. A következőkben egy számomra rendkívüli esetet mutatok be.

Az esetet egy 32 éves nő követte el 2011-ben. A tényállás különös kegyetlenséggel tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés büntette.

Az elkövető családi állapota férjezett és büntetlen előéletű. Diplomás szülők gyermeke. Két testvére szintén egyetemi végzettséggel rendelkezik. Senki sem volt korábban büntetve a családban. Gyermekkorában szigorú, vallásos nevelést kapott, ami nagymértékben kihatott felnőtt életére. Rideg gyermekkor volt, ahol úgy érezte, nem fontos senkinek. Lázadt szülei és a nevelés ellen. Gimnáziumi évei alatt tört ki szülei keményvonalas református nevelése alól. Bulizott, alkoholizált, kemény drogokat fogyasztott. Egyszer egy gombafajtát próbált ki, melynek következménye „flashback” élmény volt. Ennek hatására a valóság teljesen összekeveredett a képzelettel. Ezek az élmények azután is előtörtek, mikor már nem fogyasztott semmilyen tudatmódosító szert. Az egyetemen bölcsészetet tanult, de az életstílusa miatt kibukott. Egy évet kellett halasztania. Ez az idő alatt letette a drogot, az alkoholt és az egyházhoz fordult. Gyülekezetbe kezdett járni és megismerte a férjét. Majd a kihagyás után diplomát szerzett és összeházasodtak. A férje villamosmérnöki diplomával rendelkezik. A tettes nem praktizált a szakmájában, mert otthon volt a lakásépítkezésnél. Sokat volt egyedül és naplót kezdett vezetni. Bejegyzései mindig egy Bibliai idézettel kezdődtek. Egy nap alatt a jót és a rosszat is átélte.

Nem működött a házassága, mert nem volt szexuális életük. Ám változás következett be e téren, minek hatására boldog volt. Reménykedett benne, hogy most már minden jó lesz. De bekövetkezett, amitől félt. A nemi aktus következtében állapotos lett. Nagyon haragudott erre az állapotra, mert így ismét

⁶² Dr. Raskó Gabriella: i. m: 451 – 461. o.

nem fognak házas életet élni. Egészen a hetedik hónapban békélt meg azzal, hogy állapotos. Az utolsó egy hónapban már várta a baba érkezését.

Az elkövető a kihallgatás során elmondta a hatóságnak, hogy nagyon nehéz szülés volt. Ám az orvos ezt megcáfolta. Egyszerű, gyors lefolyású szülésen esett át.

A cselekmény bemutatása:

Az elkövető nő egyedül volt otthon egyhetes újszülött gyermekével és zenét hallgatott. Egy hang a fejében – elmondása szerint Isten volt az – azt mondta, hogy bántsa a gyermekét. Kegyetlen dolognak tartotta, de mivel Isten kérte tőle, így megtette. Az elkövetési mód brutális volt. Jobb kezével, tizenöt-húsz alkalommal, teljes erővel tíz percen át ütlegelte a gyermeket. Majd a W.C. Csészén keresztül próbálta a túlvilágba átküldeni. De ez sikertelen volt, így kivette és látta, hogy a gyermek halott. Ezt követően hideg zuhany alá ült. Abban bízott, ő is gyermeke után megy a túlvilágba. De sikertelennek bizonyult a próbálkozása és magához ölelte akkor már halott gyermekét. Gyógyító erővel próbálta újraéleszteni, de sikertelenül. Majd meztelenül befeküdt a holttesttel az ágyba. Férje és édesanyja találtak rájuk, akik azt hitték eteti gyermekét. Így nem is zavarták. Furcsálták, hogy a gyermek nem ad ki semmilyen hangot és az elkövető nem hajlandó megmutatni a gyermeket. Erőszakkal elvették tőle, de már csak az élettelen gyermeket tartották kézben. A cselekményt elkövető nő zavartan és furcsán viselkedett. Kórházba szállították, ahol elmemegfigyelésen esett át. Kiderült, skizofrén betegségben szenved. Az elmeorvos szakértő megállapította, hogy kóros elmeállapotban szenved, így nem volt képes felismerni cselekménye következményeit. Tehát büntetőjogilag nem vonható felelősségre. Személyiségképe skizoid jellegzetességeket mutat. Kóros állapota miatt a bűnisméltés veszélye fennáll. A fiatalkorában használt kábítószer fogyasztása valószínűsítheti a tudathasadásos elmebetegség tüneteinek aktivizálódását. Az elkövető elmondta, hogy az elkövetéskor a korábban írt „flashback” élményt élte át. Ezen betegsége miatt a bíróság felmentette és kényszergyógykezelést rendelt el vele szemben.

Összegezve a gyermekkori nevelés, a kábítószer fogyasztás, az emberi kapcsolatok hiánya vezetett e tudathasadásos elmebetegség kialakulásához.

Befejezés

11. fejezet

Összegzés

A prekonceptióban írt vélekedésem a dolgozat megírásával teljes mértékben megdőlt. Be kellett látnom, hogy a nők is képesek ugyanolyan, vagy még keményebb erőszakot alkalmazni. A dolgozatom segített abban, hogy megismerjem a női elkövetőkre jellemző vonásokat és a háttérben maradás okára is választ kaptam.

Áttekintve az elmondottakat néhány esetben emelkedik csak ki a nők sajátos pszichológiai jellemzője, amely meg is állapítható. Ez jól mutatja, hogy nehéz a női bűnözéshez vezető okokat bizonyítani. A tettesek túlnyomó részt olyan közegben nevelkedtek fel, ahol meghatározó volt a konfliktus. Az erőszakkal történő mindennapos érintkezés hatására hiányosak a problémamegoldó alternatívák. Ritkán volt lehetőségük ezen helyzet változtatásán. Általánosan elmondható – kivéve a nyereségvágyas elkövetési eseteknél - a női bűnözésre, hogy a folyamatos, látens módon régóta tartó agresszió hirtelen manifesztálté válik. A bűncselekmény elkövetésének kiváltó oka, a régóta tartó agresszió, mely végigkíséri a mindennapjait. Ezeket a cselekményeket korábban elviselték, ám a bűncselekmény elkövetése idején valamilyen pszichés állapot hatására reagál az agresszióra. Rendszerint nem lehet megállapítani, hogy mi is az a mélyebb ok, mely következtében létrejön az elkövetés. Ezek inkább az utólagos pszichológiai vizsgálatok során ismerhetőek meg. De nem minden esetben válik ismertté.

A dolgozat rávilágított arra a tényezőre, hogy a felnőttkori magatartást nagymértékben befolyásolja a gyermekkorban átéltek, a szülői nemtörődomség, a műveltségi szint. Véleményem szerint ezek a leginkább befolyásoló tényezők az alkohol mellett. Azért szükséges megemlíteni az alkoholt, mert a kutatások is azt igazolják, hogy a legtöbb esetben megjelenik vagy az elkövetői oldalon vagy az áldozat életvitelében. Úgy vélem, inkább az utóbbin jelenik meg. A már korábban említett, régóta tartó konfliktust sokszor az áldozat alkoholos befolyása gerjeszti. Az elkövetők nagy része nem lát más kiutat a helyzetből. Megelégedte a mindennapos félelmet, a megfélemlési kötelezettséget az áldozatnak, az agressziót.

Számomra is egyes esetekben meglepő volt, hogy milyen módszerrel végeztek áldozataikkal a tettesek. Teljes mértékben ellent mond azzal a képzzettel, amit a nőkről gondoltam. A

helyszínen rögzített felvételek láttán elgondolkoztam azon, hogy vajon van – e gyengéd oldaluk az elkövetőknek. Egyes elkövetésnél az áldozat vérben úszva került a hatóságok elé. Magatartásuk teljesen ellentétes a nőktől elvárt viselkedéstől. Az a képzet, hogy a nők inkább vagyon elleni bűncselekményekben vesznek részt, mint elkövetők, teljesen megdőlt. Természetesen számuk azokban a cselekményekben is meghatározó.

Néhány esetben – főleg az állandó provokatív helyzetben – egyetlen megoldásnak csak a bűncselekmény elkövetése lehetséges. Az elkövető félti a saját, de főleg gyermeke életét. A meghallgatok nők közül sokan vállalták a felelősséget, csak hogy megszabaduljanak a korábbi élethelyzettől.

Megelőzhető lenne a tragédia bekövetkezése, ha ezeknek a segítségre szoruló nőknek a társadalom oltalmat nyújtana. Itt értek a közvetlen környezetre, a szomszédokra. Legtöbb esetben ezeket a vitákat hangos szóváltások kísérik. Tehát a környezet is érzékeli, hogy nincs minden rendben. Viszont az agresszió miatt a környezet sem mer közbelépni, mert félnek a következményektől.

Az, hogy a női elkövetők száma az élet ellenes bűncselekményekben milyen mértékben fog növekedni, arra csak a jövő tud választ adni. Egy biztos, a statisztikák azt mutatják, hogy a fiatalok bűnelkövetők száma nagymértékben növekszik. Ezt a tényt nem szabad figyelmen kívül hagyni. A probléma időben történő észlelése esetén ezt az arányt akár csökkenteni is lehetne.

Forrásmunkák:

- Bakóczy Antal: A gyermekölés kodifikációs problémái. Jogtudományi Közlöny, 1975. 8. sz. 474. o.
- Büntetőjogi Tanulmányok XIII, MTA Veszprémi Területi Bizottsága, Veszprém, 2012.
- Cseres Judit: Eltékozolt újszülöttek. BM Kiadó, Budapest, 2000.
- Gerginé Dr. Horgos Livia – Csorba Ildikó: A női bűnözés jellemzői és okai. 4. sz. 1990.
- Gilányi Eszter: Gondolatok a női bűnelkövetés lélektani aspektusairól – különös tekintettel a maszkulinitásra. In: <http://www.unimiskolc.hu/~wwwdeak/Collegium%20Doctorum%20Publikaciok/Gil%20E1ny%20Eszter.pdf>
- Gönczöl – Korinek – Lévai: Kriminológiai ismeretek, Bűnözés, Bűnözéskontroll, Corvina Kiadó 1996.
- Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévy Miklós: Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Kiadó Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2012.
- Korinek László: Nemek, szexualitás és bűnözés. In: <http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VIII/korinek.pdf>
- Kránitz Mariann: Az emberölés elkövető nők tipológiája. Ügyészek Lapja 2. Tizenkettedik évfolyam 2005. 2. szám, Ügyészek Országos Egyesülete, 2005.
- Női bűnözés. Belügyi Szemle. (Tematikus szám) 1998/3. sz.
- Raskó Gabriella: A női bűnözés. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978.
- Tamási Erzsébet: Nemek és bűnözés. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévy Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006.
- Schafer István: A nők kriminalitásának arányairól. In: Hoóz István: A bűnözés nemenkénti alakulása Magyarországon 1831-től. Statisztikai Szemle, Budapest, 1975. 1. sz.

- Vavró István: Az erőszakos bűncselekmények elkövetése miatt elítélt nők. In: Tanulmányok Szabó András 70. születésnapjára. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1998.
- Virág György: Családon belüli erőszak. In: Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Complex Jogi és Üzleti tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006.
- <http://www.antiskola.eu/hu/beszamolo-beszamolok-puskak/10850-a-noi-bunozes#page.3> (2014. 09.08.)
- <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0033+0+DOC+XML+V0//HU> (2014. október 18.)
- <http://emberijogok.kormany.hu/nok> (2014.09.10.)
- <http://www.drnagyszilvia.hu/publikaciok/ongyilkossag/ongyilk3.html> (2014. 10. 10.)

Ábrajegyzék

1. ábra	7
2. ábra	27
3. ábra	28
4. ábra	28
5. ábra	29
6. ábra	29
7. ábra	30
8. ábra	30
9. ábra	31
10. ábra	32
11. ábra	33
12. ábra	45